

Ο έλεγχος για το ξέπλυμα μαύρου χρήματος στους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους εντός και εκτός Ε.Ε.

ΒΑΣΙΛΗΣ Α. ΔΟΥΒΛΗΣ

Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου, Δικηγόρος

Διάγραμμα

I. Εισαγωγή

II. Το χρηματοπιστωτικό θεσμικό πλαίσιο αντιμετώπισης του ξέπλυματος

III. Οι ρυθμίσεις περί χρηματοπιστωτικών ομίλων της Οδηγίας 2008/80/ΕΚ

A. Σε σχέση με τα κράτη-μέλη της ΕΕ

B. Εκτός ΕΕ

IV. Ο έλεγχος των χρηματοπιστωτικών ομίλων βάσει του ν. 3891/2008

A. Εθνικό και ενωσιακό επίπεδο

B. Η εξωεθνιστική διάσταση

V. Ο κανονιστικός έλεγχος

VI. Συμπεράσματα

I. Εισαγωγή

1. Η συμπόρευση του οργανωμένου εγκλήματος με την παράνομη νομιμοποίηση των εσόδων από αυτό, εγκληματική ομοίως δραστηριότητα οικονομικού ειδικότερα χαρακτήρα γνωστή και ως «ξέπλυμα μαύρου ή βρώμικου χρήματος» (money laundering, blanchiment d' argent), μοιάζει στην εποχή μας οιονεί αυτονόητη. Πράγματι, δεν θα υπήρχε ουσιαστικό νόημα ούτε προφανές οικονομικό όφελος για τους μετέχοντες συστηματικά σε τέτοιου είδους και κλίμακας εγκληματικές ενέργειες, αν δεν ήταν δυνατή η τελική απόδοση σε αυτούς «λευκού» και αποχαρακτηρισμένου του χρηματικού προϊόντος της όποιας παρανομίας. Φυσικά, η ραγδαία εξάπλωση της διεθνούς εγκληματικότητας στην εποχή μας εμφανίζεται σύμφυτη με τη βιούμενη οικονομική παγκοσμιοποίηση, ενισχύθηκε δε σημαντικά λόγω και των επελευθερωμένων στα τέλη του προηγούμενου αιώνα γεωπολιτικών αλλαγών, υπό ρυθμούς μάλιστα και ποιοτικά χαρακτηριστικά που συνήθως ξεπερνούν τα τρέχοντα δεδομένα των νόμιμων συναλλαγών¹.

1. Μεταξύ πολλών, Β. Δούβλης, Η αναμετώπιση του «ξέπλυματος βρώμικου χρήματος» από την ελληνική τραπεζική νομοθεσία, ΕΠΛΔνη 1995, 27 επ = Δελτ.ΕΕΤ, τεύχ. 2/1995, 88 επ Ο Βίος, Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Δίκαιο, 2003, 194 επ, 198 επ, με λεπτομερή ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία. Μεταγενέστερα, Μ. Καϊάφα-Γκιμπάντα, Η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος στην ΕΕ - Το ποινικό δίκαιο μεταξύ ασφάλειας και ελευθερίας των πολιτών, ΠοινΔικ 2003, 538 επ Ε. Στεργιούλης, Το οργανωμένο έγκλημα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ΠοινΔικ 2004, 211 επ F. Wojciech, Νέες τάσεις στο ξέπλυμα βρώμικου χρήματος,

ΠοινΔικ 2005, 883 επ Θ. Κριθαρός, Εννοιολόγηση του οργανωμένου εγκλήματος, ΠοινΔικ 2005, 892 επ Ο. Νημάς, Χρηματοπιστωτικό σύστημα και ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, σε: Ν. Κουράκης, Τα οικονομικά εγκλήματα, τ. II, 2007, 237 επ Σ. Τόγας (επιμ.), 4^ο Συνέδριο της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων «Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος: «Καθαρή» ή ελεύθερη κοινωνία;», ΠοινΔικ 2007, 55 Δ. Ζούβος, Ποινική προστασία των μέσων πληρωμής πλην των μετρητών, σε: Β. Δούβλης/Α. Μπώλος, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών, τ. II, 2008, 1233 επ Κουράκης, Το μέλλον της εγκληματικότητας και η εγκληματολογία του μέλλοντος υπό τη σκιά της παγκοσμιοποίησης, ΠοινΔικ και Εγκληματολογία 2009, 67 επ Α. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, Η διεθνοποίηση του εγκληματικού φαινομένου και του ελέγχου του, ΠοινΔικ και Εγκληματολογία 2009, 54 επ Η ίδια, Η διεθνοποίηση του εγκληματικού φαινομένου και του ελέγχου του, Τιμ. τόμ. Ι. Φαρσεδάκη, τ. II, 2010, 1791 επ Σ. Αλεξόδη, Το οικονομικό του εγκλήματος, 2010, 2, 8 επ, 18 επ, 42 επ, 49 επ, 212 επ, 219 επ, 227 επ, 236 επ. Από τις σχετικά πρόσφατες ξενόγλωσσες αναφορές, I. Bantekas/G. Keramidas and al., International and European Financial Criminal Law, Λονδίνο, 2006, 20 επ, 305 επ V. Mitsilegas/B. Gilmore, The EU legislative framework against money laundering and terrorist finance: A critical analysis in the light of evolving global standards, ICLQ 2007, 119 επ N. Ryder, The financial services authority and money laundering. A game of cat and mouse, C.L.J. 2008, 635 επ, αναλύοντας τη βρετανική νομοθεσία αντι-ξέπλυματος (AML legislation) και την αντίστοιχη πολιτική της αρμόδιας Financial Services Authority (FSA) E. Herlin-Karnell, Is there more to it than the fight against «Dirty Money»? Article 95 EC and the criminal law, E.B.L.R. 2008, 557 επ W.H. Muller, Charities and anti-money laundering: is a «Seal of Approval» the answer?, Trusts and Trustees, no 5/2008, 259 επ, με ιδιαίτερα στοιχεία της αμερικανικής νομοθεσίας και νομοθεσίας P.W. Aldridge, Money laundering and globalisation, Journal of Law and

Με τον τρόπο αυτόν, έχοντας και τη βοήθεια της αληματοδούς ανάπτυξης της σύγχρονης τεχνολογίας, με κύριο άξονα την τηλεματική, τις εφαρμογές της στις ηλεκτρονικές συναλλαγές, τις οθονόμα και περισσότερο διευκολυνόμενες μεταφορές κεφαλαίων κλπ, φαίνεται σήμερα κατά την προσπάθεια «χαρτογράφησης» του φαινομένου του ξηλητύματος να έχει παρέλθει όντως πολύς χρόνος, περισσότερος ίσως αναλογικά σε σχέση με τον πραγματικό, από την επαχή της επίσημης καθιέρωσης της εγκληματικής αυτής έκφρασης με πρωταγωνιστές τις αμερικανικές συμμορίες της ποταπαγόρευσης². Η εν λόγω διαπίστωση άλλωστε δεν είναι άσχετη με την ευρύτερη παραδοχή ότι το έγκλημα, ιδίως το οργανωμένο και παράλληλα έντονα διεθνοποιημένο, τρέχει σχεδόν πάντοτε με μεγαλύτερη ταχύτητα από τους όποιους μηχανισμούς αντιμετώπισής του³.

Society 2008, 437 επ. K-K. Raymond Choo, Money laundering and terrorism financing risks of prepaid cards Instruments?, *Asian Criminology* 2009, 11 επ, με στοιχεία για τις AML νομοθεσίες της Αυστραλίας, Σιγκαπούρης και Χονγκ Κονγκ. A. Verhage, Between the hammer and the anvil? The anti-money laundering-complex and its interactions with the compliance industry, *Crime Law Soc. Change* 2009, 9 επ, με σημείο αναφοράς τη βελγική AML νομοθεσία. Ch. Amobi, Money laundering regulation in Nigeria: The problems with enforcement, the British Connection and global efforts, *E.B.L.R.* 2010, 827 επ, σχετικά με τη νιγηριανή AML νομοθεσία. H. Purkey, The art of money laundering, *Florida Journal of International Law*, Απρίλιος 2010, 111 επ, εστιάζοντας στην αμερικανική νομοθεσία και νομολογία. Με περισσότερα συστημικά δεδομένα, D. Demetis, Technology and Anti-Money Laundering, *UK-USA*, 2010, 1 επ, 4 επ, 16 επ. Τέλος, για τα ίδια θέματα, βλ. την έκθεση Eurostat, Money laundering in Europe, 2010 (www.europa.eu) καθώς και την εξειδικευμένη έκδοση Money Laundering bulletin, Λονδίνο (www.informa.com).

2. Δούβλης (2003), 198. Ακόμη, Β. Ζησιόδης, Η οικονομική εγκληματικότητα, το ουσιαστικό και δικονομικό οικονομικό Ποινικό δίκαιο, 2001, 68, αναφερόμενος και στην ιστορική προέλευση-καθιέρωση της ονομασίας «money laundering» στις ΗΠΑ των αρχών του προηγούμενου αιώνα. Η άμεση πάντως ποινική αντιμετώπιση του ξηλητύματος από την αμερικανική νομοθεσία επέρχεται πολύ αργότερα με τη θέσπιση κυρίως των Bank Secrecy Act το 1970 και Money Laundering Control Act το 1986, βλ. Ναμίας, Ο ρόλος και η ευθύνη του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο ξηλητύμα βρώμικου χρήματος, σε: 4^ο Συνέδριο Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων «Ξηλητύμα βρώμικου χρήματος: «Καθαρή» ή ελεύθερη κοινωνία;», 2007, 383. Ryder, C.L.J. 2008, 635 επ. Verhage, *Crime Law Soc. Change* 2009, 9 επ. Αλεξιάδης (2010), 194, 216, 227 επ, 236 επ, 238, 249 επ.

3. Ανωτ. σημ. 1-2. Επίσης, Ryder, C.L.J. 2008, 635 επ.

2. Βεβαίως, για να υλοποιηθεί το ξηλητύμα σύμφωνα με τα ανωτέρω αναγκαία προϋπόθεση είναι η ύπαρξη ενός ενδιάμεσου κρίκου στην εγκληματική αλυσίδα, συγκεκριμένα ενός ειδικού «ηλεκτρονικού» παράγοντα, ο οποίος θα λειτουργεί ως «κόφτης» μεταξύ των πηγών προέλευσης των παράνομων εσόδων και των απενοχοποιημένων/ανεξάρτητων στη συνέχεια αντίστοιχων οικονομικών απολαβών. Εδώ ακριβώς εμπλέκεται ο χρηματοπιστωτικός/χρηματοοικονομικός τομέας ως ο κατ' εξοχήν κατάλληλος για έναν τέτοιο ρόλο λόγω και της συνεχώς επεκτεινόμενης διεθνούς του διάστασης⁴, μαζί φυσικά με άλλους «απορρυπαντικούς» μηχανισμούς, όπως είναι πρωτίστως τα τυχερά παιχνίδια⁵, οι περιστασιακές

Demetis (2010), 31 επ. Α. Πισαλά, Η εγκληματολογική προσέγγιση του οικονομικού εγκλήματος, 2011, 101 επ, 113 επ, 217 επ.

4. Αντιπροσωπευτικά, Κ. Στεφάνου/Χ. Γκόρτσος, Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, 2005, 183 επ. Δούβλης, Δισυνοριακές μεταφορές πιστώσεων, συναλλαγές με μέσα ηλεκτρονικής πληρωμής και διακανονισμός συστημάτων πληρωμών καθώς και αξιολόγηση, σε: Δούβλης/Μηλώδης, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών, τ. II, 2008, 1099. Ο Ρίος, Ζητήματα επίσημης τραπεζικών απαιτήσεων και προώθησης προϊόντων καταναλωτικής πίστης υπό το πρίσμα προστασίας των ηλεκτρονικών προσωπικών δεδομένων, ΔΕΕ 2009, 764 επ. I. Ηγυλιζάκης, Δισυνοριακές πληρωμές σε ευρώ, σε: Δούβλης/Μηλώδης, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών, τ. II, 2008, 1124 επ. Γκόρτσος, Έννοια και κατηγορίες των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, σε: Χ. Παμπούκη, Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, 2010, 831 επ. Χ. Λιβαδά, Συνολητή επισκόπηση των πηγών του εφαρμοστέου δικαίου στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές συναλλαγές, σε: Χ. Παμπούκη, Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, 2010, 870 επ, 908 επ. Α. Γκούσκου, Διεθνείς συναλλαγές χρηματοδότησης και εξασφαλίσεις, σε: Χ. Παμπούκη, Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, 2010, 912 επ. Ακόμη, Βατεκας/Κεραμίδας and al. (2006), 29 επ. J-M. Canac/Ph. Neau-Leduc, L'Influence des frontières sur le droit bancaire et financier, R.D.B.F., no 1/2010, 68 επ. Γενικότερα για την εμπλοκή του τραπεζικού συστήματος στο ξηλητύμα, Δούβλης (2003), 198 επ. Σ. Ψυχομάνης, Δίκαιο του τραπεζικού συστήματος - Οι τράπεζες και η εποπτεία τους, 2009², 308 επ. Αλεξιάδης (2010), 237 επ.

5. Χαρακτηριστικότερη όλων είναι η από την αρχή δημιουργία μέσα στην έρημο της Πολιτείας Nevada των ΗΠΑ μιας πόλης-καζίνο, του γνωστού Las Vegas, με στόχο το συστηματικό και μαζικό ξηλητύμα των εγκληματικών πόρων της αμερικανικής μαφίας. Περαιτέρω, M. Levi, E-gaming and money laundering risks: a european overview, ERA Forum 2009, 533 επ. European Commission/Deloitte, Final study on the application of the anti-money laundering directive, 24.1.2011 (www.europa.eu). Τέλος, βλ. άρθρο 16 ν. 3691/2008 για τα καζίνο.

και βραχυπρόθεσμες συνήθως χρηματιστηριακές τοποθετήσεις, η συχνή αγοραπωλησία λοιπών επενδυτικών προϊόντων, οι στοχευμένες αγοραπωλησίες ακινήτων, οι δήμενες επενδύσεις στην τέχνη και τον αθλητισμό, διάφορες περιέργες «φιλιανθρωπικές» δραστηριότητες, η εικονική εν γένει επιχειρηματικότητα κ.ά.⁶

Η προμήθεια/«μίζα» εξάλλου των εμπλεκόμενων σε παρόμοιες κινήσεις τραπεζών, λοιπών επενδυτικών οργανισμών κ.ο.κ. δεν είναι καθόλου ευκαταφρόνητη, αφού μεταφράζεται σε πολύ υψηλές αμοιβές τόσο των ιδίων των εταιρειών, όσο και συγκεκριμένων στελεχών τους, που υπολογίζονται συνήθως με ποσοστιαίο τρόπο επί των εκάστοτε ξεπληνόμενων χρημάτων. Έτσι, με τέτοιο «δέλεαρ» δεν μπορεί παρά να υπήρχε και ανταπόκριση, γεγονός που καταγράφεται αναμφίβολα σε αρκετές διαχρονικά περιπτώσεις, με γνωστότερη εκείνη της BCCI (Bank of Credit and Commerce International Ltd)⁷. Κατά ταύτα, ήταν οιοσδήποτε προφανής η αναγκαιότητα, αληθιά και άκρω ενδιαφέρουσα από επιστημονικής πλευράς η ανάπτυξη της χρηματοπιστωτικής ιδιαίτερο διάστασης του ξεπληνόμενου καθώς και του αντίστοιχου βεβαίως τμήματος του ευρωπαϊκού αφενός και των εθνικών τραπεζικών δικαίων αφεντέρου, που εξελίσσονται παράλληλα με τη χωριστή ποινική διερεύνηση του προβλήματος.⁸

6. Σχετικά, Δούβλης (2003), 198 επ. Β. Αντωνόπουλος, Χειροκίνητη συναλλαγή πακέτου μετακών στο ΧΑΑ και απάτη - Χειραγώγηση μετακών ως ποινικό αδίκημα - Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες στα πλαίσια χρηματιστηριακών συναλλαγών (γνυμ), ΔΕΕ 2005, 19 επ. Επίσης, Bantekas/Keramidas and al. (2006), 23 επ., 34 επ. Muller, Trusts and Trustees, no 5/2008, 259 επ. Purkey, Florida Journal of International Law, Απρίλιος 2010, 111 επ. Για μια πιο λεπτομερή εικόνα της έκτασης των σύγχρονων μεθόδων ξεπληνόμενου, Money Laundering bulletin (ανωτ. σημ. 1). Τέλος, βλ. τυπολογία ξεπληνόμενου σε ΕΠΠΘ 285/2009 (κατωτ. σημ. 48).

7. Δούβλης (2003), 200, με βιβλιογραφικές αναφορές Ο ίδιος, Σύστημα εγγύησης καταθέσεων, σε: Δούβλης/Μηλώτος, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών, τ. II, 2008, 1036. Ακόμη, Γ. Παυλίδης, Εκβιάζοντας τη συνεργασία των ξένων τραπεζών ενάντια στη φοροδιαφυγή: η περίπτωση UBS, ΔΕΕ 2010, 1033 επ. Αλεξιάδης (2010), 237, 239, 243.

8. Bantekas/Keramidas and al. (2006), 20 επ. Mitsilegas/Gillmore, ICLQ 2007, 119 επ. Herlin-Karnell, E.B.L.R. 2008, 557 επ. H. Robert, Le nouveau cadre de la lutte anti-blanchiment, La Semaine Juridique, éd. générale, no 28/2010, 60 επ. Επίσης, Δούβλης, ΕΡΑΔνη 1995, 27 επ. Ο ίδιος, (2003), 204 επ. Γκάρτσος, Το διεθνές και κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης

II. Το χρηματοπιστωτικό θεσμικό πλαίσιο αντιμετώπισης του ξεπληνόμενου

3. Η αρχική και σχετικά απλοϊκή για τα σύγχρονα δεδομένα όμηση διασύνδεση του ξεπληνόμενου με ορισμένους φορείς του χρηματοπιστωτικού τομέα δεν άργησε να μετεξεληκθεί μέσω πιο σύνθετων μεθόδων, με στόχο φυσικά τη δυσχέραση εξερεύνησης των αντίστοιχων εγκληματικών πράξεων. Έτσι, αποφασιστική ώθηση παρατηρήθηκε με τη μεσολόβηση των λεγόμενων «φορολογικών παραδείσων» (tax heavens, paradis fiscal) καθώς και τη συνακόλουθη λειτουργία υπεράκτιων ή όληως εξωχώριων εταιρειών (offshores companies)⁹. Μάλιστα η αλισιωδότη

της εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και η ενσωμάτωσή του στην ελληνική έννομη τάξη, Δελτ.ΕΕΤ, τεύχ. 43/2005, 15 επ., 21 επ. Ψυχομάτης (2009²), 308 επ. Τέλος, βλ. και κατωτ. σημ. 23-24.

9. Δούβλης, Η ελληνική νομοθεσία για τις εξωχώριες (off-shore) επιχειρήσεις, ΕΤΡΑΕΧ/Δ 1996, 16 επ. = Ενθύμ. Α. Αργυριόδη, 1996, τ. Β', 1219 επ. = Πρακτικά 1^{ου} Συνεδρίου Διαβαλκανικής Νομικής Συνεργασίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 1997, 72 επ. Ο ίδιος, (2003), 61 επ., σημ. 74, 199 Bantekas/Keramidas and al. (2006), 32 επ. Β. Πετρόπουλος, Ζητήματα υποκατευμένης υποστήριξης του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (άρθρο 2 παρ. 5 του ν. 3691/2008), Πον/Χρ 2008, 955 επ., 958 Γκάρτσος, Το μέτρο της αναγκασίας αναπροσαρμογής του δημοσίου χρηματοπιστωτικού δικαίου ως συνέπεια της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης, Χρηδίκ 2009, 219. Χ. Παμπούκης, Οι διεθνείς μορφές συνεργασίας εταιριών, στου ίδιου, Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, 2010, 133 επ., 135, 151 επ. Γ. Φωτόπουλος/Μ. Βραχάση, Στοιχεία διεθνούς φορολογικού δικαίου, σε: Χ. Παμπούκης, Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, 2010, 1522 επ. Αλεξιάδης (2010), 22 επ. Πρόσφατα εξάλλου επαναβεβαιώθηκε η άρρηκτη σχέση μεταξύ φορολογικών παραδείσων, offshores και ξεπληνόμενου, υπό την ιδιαίτερη διάσταση της φοροδιαφυγής, με αφορμή την κατοχή αποδεικτικών στοιχείων και τη σχεδιαζόμενη διαρροή τους από το γνωστό δίκτυο WikiLeaks αναφορικά με συγκεκριμένες εταιρείες, πορτογάλικες και λοιπούς μεγαλοκαταθέτες από ΗΠΑ, Γερμανία και Βρετανία, οι οποίοι διατηρούν μυστικούς λογαριασμούς στα νησιά Cayman («Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» 18.1.2011, 8). Ανάλογη ήταν και η από το 2006 διαμάχη μεταξύ Γερμανίας και τραπεζών του Λιχτενστάιν, όπως ήλθο αργότερα και των φορολογικών αρχών των ΗΠΑ με την ελβετική τράπεζα Union de Banques Suisses (UBS) καθώς και όληων εθνικών φορολογικών υπηρεσιών με γνωστούς πολυεθνικούς χρηματοπιστωτικούς ομίλους (πχ. HSBC, Credit Suisse), για την αποκάλυψη μυστικών λογαριασμών μεγάλου ύψους καταθέσεων με δικαιούχους γερμανούς, αμερικανούς κληρονόμους. Σχετικά, Παυλίδης, ΔΕΕ 2010, 1036. Βλ. και «ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ», 18.7.2011, 28. Οι αμερικανικές μάλιστα φο-

εμπλοκή των τελευταίων στις περισσότερες πλέον κινήσεις ξηλούματος τείνει να μετατραπεί σε κανόνα, διαπίστωση που επιβεβαιώνεται από πρόσφατες σχετικές υποθέσεις στο εξωτερικό, αλλιά και στη χώρα μας¹⁰. Απέναντι σε αυτές τις εξελίξεις, οι αρμόδιες ελεγκτικές αρχές σε εθνικό, κυρίως δε σε υπερεθνικό επίπεδο λόγω της έντονα πλέον διασυνοριακής διάστασης της σύγχρονης οργανωμένης εγκληματικότητας¹¹, δεν θα μπορούσαν να παραμένουν απαθείς. Προσπαθώντας για το κατάλληλο μείγμα μεταξύ ρυθμιστικών κανόνων ποινικού και χρηματοπιστωτικού/χρηματοοικονομικού χαρακτήρα, προωθήθηκαν καταρχάς ορισμένες σημαντικές διεθνείς συμβάσεις με στόχο την καταπολέμηση του διερευνώμενου εγκληματικού φαινομένου.

Έτσι, υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών (ΗΕ) υπογράφηκε στη Βιέννη την 20.12.1988 η Σύμβαση κατά της παράνομης διακίνησης ναρκω-

ρολογικές αρχές δεν δίστασαν να προχωρήσουν περαιτέρω και στην προσωπική απόδοση ευθυνών μέσω της απαγγελίας κατηγοριών για συνεννοή σε φοροδιαφυγή εναντίον ενός στελέχους της UBS τον Δεκέμβριο 2010 και ενός στελέχους της Credit Suisse, τον οποίο και συνέλαβαν τον Φεβρουάριο 2011 κατά την είσοδό του στις ΗΠΑ («Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» 23.2.2011, 26). Ακόμη, βλ. τυπολογία ξηλούματος σε ΕΠΠΘ 285/2009 (κατωτ. σημ. 48).

10. Χαρακτηριστικότερες εδώ οι περιπτώσεις των μεγάλων σκανδάλων της ελληνικής Μεταπολίτευσης, με αποκορύφωμα τα εξοπλιστικά προγράμματα, τα δομημένα ομόλογα των ασφαλιστικών ταμείων, τη Μονή Βατοπεδίου κ.ά, μαζί βεβαίως με το δικρονομικό απ' ότι αποδεικνύεται σκάνδαλο της Siemens. Σε όλες αυτές τις υποθέσεις, πρωταγωνιστικό ρόλο στη «εξέλιξη», αλλιά και την απόκρυψη των παράνομων χρηματικών πόρων καθώς και των τελικών τους αποδεκτών κατέβαν δικρονομικές παραδείσεις γνωστούς διεθνοποιημένους φορολογικούς παραδείσεις (ανωτ. σημ. 9). Αντιπροσωπευτικά, *Τ. Τέλλογλου*, Το Δίκτυο - Φάκελος Siemens, 2009, 26 επ. Αλλιά και στο πιο πρόσφατο σκάνδαλο των «στημένων» ποδοσφαιρικών αγώνων και του παράνομου στορισμάτος οι εξωκώριες εταιρείες, τη φορά αυτή της Ασίας (κυρίως της Μαλαισίας), φαίνεται ότι έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στο ξηλούμα των εσόδων από τις συγκεκριμένες εγκληματικές δραστηριότητες, βλ. «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 25.8.2011, 3 και 26.8.2011, 14 επ.

11. Ανωτ. σημ. 1-3. Πιο πρόσφατα, επικυρώθηκε μέσω του ν. 3946/2011 (βλ. ίδιας. άρθρα 2 παρ. 3 και 31 παρ. 2) η υπογραφή στο Λουξεμβούργο την 26.10.2004 συμφωνία συνεργασίας της ΕΕ και των κρατών-μελών της με την Ελβετία αναφορικά με την καταπολέμηση της απόκτησης και κάθε άλλης παράνομης δραστηριότητας σε βάρος των οικονομικών τους συμφερόντων (βλ. Κοινή Δήλωση σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες).

τικών φαρμάκων και ψυχοτρόπων ουσιών, ενώ την 8.11.1990 υπογράφηκε στο Στρασβούργο η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το ξηλούμα, την έρευνα, την κατάσχεση και δήμευση των προϊόντων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες¹². Ξεχωριστή σημασία στην προκειμένη περίπτωση αποκτά η δημιουργία τον Ιούλιο 1989 στο πλαίσιο συνδιάσκεψης των τότε G-7¹³ της Ομάδας Διεθνούς Χρηματοοικονομικής Δράσης (Financial Action Task Force - FATF)¹⁴, η οποία υποστηρίχθηκε εξίσου τόσο με τη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΕΚ), μετέπειτα δε Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), όσο και μέσω της σχετικής ενεργοποίησης στη συνέχεια περισσότερων κρατών κυρίως του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), βεβαίως δε και της Ελλάδας¹⁵.

Σε ευρύτερο επίπεδο, ουσιαστικό υποβοηθητικό ρόλο έπαιξε η υλοποίηση της γνωστής Συμφωνίας Schengen, που υπογράφηκε την 19.6.

12. Δούβλης, Ελλάδα 1995, 28· Ο ίδιος (2003), 203 επ· Γκόρτσος, Δελτ.ΕΕΤ, τεύχ. 43/2005, 19 επ, 26 επ· Ψυχομάνης (2009³), 308 επ· Αλεξάδης (2010), 227, 240 επ· Demetis (2010), 18 επ. Σημειώνεται, ότι η ενσωμάτωση των δύο αυτών διεθνών συμβάσεων στην εθνική μας νομοθεσία έγινε αντίστοιχα με τους ν. 1990/1991 και 2655/1998, Δούβλης (2003), 210.

13. Των επτά δηλ. ισχυρότερων βιομηχανικών κρατών. Σήμερα τον αντίστοιχο ρόλο έχουν επιμοισθεί οι G-20, στο πλαίσιο των οποίων δραστηριοποιείται ευρύτερα και η FATF, βλ. Στεφάνου/Γκόρτσος (2005), 214 επ.

14. Πιο πρόσφατα, βλ. Τρίτη Έκθεση FATF του 2007, βάσει της οποίας η Ελλάδα έβκε τεθεί υπό αυξημένη επίτηρηση ως ανεπαρκώς συμμορφούμενη προς τις θεμελιώδεις συστάσεις (core recommendations) της Ομάδας καθώς και Ενδιάμεση Έκθεση Προόδου FATF του 2010 αναφορικά με τα μέτρα που έχει λάβει η Ελλάδα για την καταπολέμηση του ξηλούματος χρήματος, με την οποία και η χώρα μας επανέρχεται σε καθεστώς κανονικής επίβλεψης. Δικτικό, Π. Τσιρίδης, Ασυμβατότητες και ρωγμές στη σχέση δικρογού - πελάτη. Ο νέος νόμος για το ξηλούμα χρήματος (Ν. 3691/2008), Συνήγορος, τεύχ. 72/2009, 58· Compliance News Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος (Διεύθυνση Κανονιστικής Συμμόρφωσης ΕΤΕ και του Ομίλου), Ιούνιος 2010 = Χρηδίκ 2010, 47. Επίσης, Στεφάνου/Γκόρτσος (2005), 218 επ· Bantekas/Keramidas and al. (2006), 41 επ, 50 επ, 59 επ· Mitsilegas/Gilmore, ICLQ 2007, 119 επ· Ryder, C.L.J. 2008, 635 επ· A. Arora, The global financial crisis: a new global regulatory order?, J.B.L. 2010, 670 επ, 677 επ. Για περισσότερα πληροφοριακά στοιχεία σχετικά με τη δράση της FATF, www.fatf.org.

15. Δούβλης (2003), 204· Γκόρτσος, Δελτ.ΕΕΤ, τεύχ. 43/2005, 17 επ· Demetis (2010), 20 επ.

1990, με τη χώρα μας να την ενσωματώνει βάσει του ν. 2514/1997 καθώς και η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Europol) τον Ιούλιο 1995¹⁶. Εκτός όμως από αυτές, υπήρξαν αρκετές περαιτέρω διεθνείς προσπάθειες άμυνας απέναντι στην αλησμάωδη αύξηση του ξεπλήματος, ιδίως μετά την κατάρρευση του ανατολικοευρωπαϊκού μπλόκ το 1989, αλλή και την άμηση πλέον διασύνδεση της υπόψη εγκληματικής δράσης με την τρομοκρατία, όπως η τελευταία επαναοριοθετήθηκε υπό το πρίσμα της επίθεσης στους δίδυμους πύργους της Ν. Υόρκης την 11.9.2001. Η ειδικότερη όμως αναφορά στις προσπάθειες αυτές υπερβαίνει καταφανώς τα όρια της παρούσας μελέτης¹⁷. Αξίζει μόνο να αναφερθούν επιγραμματικά οι περιπτώσεις τόσο της Egmont Group of FIUs (Financial Intelligence Units)¹⁸, όσο και της MONEYVAL (The Committee of Experts on Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism)¹⁹. Τέλος, σχετικό είναι το Δίκτυο των Ευρωπαϊκών

Επιτροπών αντι-ξεπλήματος (FIUs NET), που λειτουργεί με πρωτοβουλία ομώνυμων Επιτροπών από το 2002, όπως και η δικτυακή πλατφόρμα των ευρωπαϊκών FIUs (EU FIUs Platform), η οποία δημιουργήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2006²⁰.

4. Από ευρωπαϊκής ειδικότερα πλευράς, η προσπάθεια αντιμετώπισης του ξεπλήματος εδράζεται σήμερα στις διατάξεις κυρίως των άρθρων 67 επ. του Τίτλου V της Συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ (ΣΛΕΕ), που αφορά στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης²¹, όπως αυτή διαμορφώθηκε μετά την έναρξη ισχύος την 1.12.2009 της υπογραφείσας την 13.12.2007 στη Λισσαβόνα ομώνυμης Συνθήκης²². Όμως το ενωσιακό δίκαιο έχει αρκετά μακρύτερη προγενέστερη διαδρομή στην προσπάθεια κατά του ξεπλήματος. Μάλιστα οι σχετικές θεσμικές πρωτοβουλίες καταλαμβάνουν τόσο το πεδίο του ευρωπαϊκού τραπεζικού δικαίου²³, όσο και εκείνο του ποινικού δικαίου, που από αυστηρά εθνικός δικαιοκός κλάδος αποκτά διαρκώς νέα ευρωπαϊκά, αλλή και διεθνή χαρακτηριστικά²⁴. Στην προκει-

16. Δούβλης (2003), 203· Ο ίδιος, ΔΕΕ 2009, 766.

17. Δούβλης (2003), 202 επ· Demetis (2010), 16 επ, 22 επ. Ιδιαίτερη πόντως σημασία εμφανίζουν, μεταξύ άλλων, η Διεθνής Σύμβαση των ΗΕ του 1999 για την καταστολή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ενσωμάτωση με ν. 3034/2002), η Σύμβαση των ΗΕ του 2000 κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος (ενσωμάτωση με ν. 3875/2010), όπως και η σύμβαση συμφωνίας μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ την 28.6.2010 για τη διάθεση δεδομένων χρηματοπιστωτικών συναλλαγών με σκοπό την πρόληψη και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας καθώς και της χρηματοδότησης της. Χρηδίκ 2010, 203· Γκόρτζος, Δελτ.ΕΕΤ, τεύχ. 43/2005, 15 επ, 19 επ, 27· Α. Παταβέλλος, Οι νομοθετικές και επιχειρησιακές πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες - Οι νεώτερες εξελίξεις, ΠοινΧρ 2006, 367 επ· Demetis (2010), 16 επ, 22 επ. Γενικότερα, ανωτ. σημ. 1-3.

18. Η διεθνής αυτή Ομάδα δημιουργήθηκε στις Βρυξελλές το 1995 με στόχο την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας σε επίπεδο κυρίως ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των Επιτροπών καταπολέμησης του ξεπλήματος και της τρομοκρατίας (www.egmontgroup.org). Βλ. και άρθρο 7 παρ. 15 ν. 3691/2008. Αντί πολλών, Bantekas/Keramidas and al. (2006), 56 επ.

19. Η εν λόγω Επιτροπή σχηματίστηκε στους κόλπους του Συμβουλίου της Ευρώπης το 1997 σε συνέχεια της υιοθέτησης της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Συμβουλίου για το Ξέπλημα, την έρευνα, την κατάσχεση και δήμευση των προϊόντων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες (ανωτ. σημ. 11). Περισσότερα, σε: www.coe.int/moneyval. Βλ. και άρθρο 8 παρ. 2, περ. ε' ν. 3691/2008.

20. Στετικά, www.fiu.net. Ακόμη, EU FIUs Platform, Report on feedback on money laundering and terrorist financing cases and typologies, 22.4.2008· EU FIUs Platform, Report on confidentiality and data protection in the activity of FIUs, 28.4.2008 (www.europa.eu).

21. ΕΕ 30.3.2010, C. 83/01, 47 (ενοποιημένη απόδοση). Ο υπόψη Τίτλος ανακατέστησε τον Τίτλο VI (Διατάξεις για την Αστυνομική και Δικαστική Συνεργασία σε Ποινικές Υποθέσεις) της αρχικής ΣυνθΕΕ, βλ. Δούβλης (2003), 202 Γ. Κρημλής/Ν. Φραγκάκης/Ν. Χριστογιαννόπουλος, Ερμηνεία κατ' άρθρο της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, τ. Ι, 2003, 125 επ.

22. Η οποία κυρώθηκε με τον ν. 3671/2008.

23. Για τον ορισμό του νέου αυτού κλάδου και τα αντίστοιχα όρια εφαρμογής του, Δούβλης (2003), 27 επ, 65, 75, 91 επ, 240 επ· Ο ίδιος, ΔΕΕ 2009, 774, με σχετική βιβλιογραφία.

24. Επιθεκτικά, Δούβλης (2003), 201 επ· Ο ίδιος, Οι τάσεις ενοποίησης του περιουσιακού δικαίου και ο ρόλος του εμπορικού δικαίου, Χρδκ 2005, 964· Ζούβας (2008), 1189 επ· Δ.Σ.Π./Ένωση Ελλήνων Ποινολόγων/Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Σύγχρονες εξελίξεις του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Ποινικού Δικαίου, 2009· Χ. Μυλωνόπουλος, Το Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο μετά τη Συνθήκη της Λισσαβόνας, ΠοινΧρ 2011, 81 επ· Καϊάφα-Γαμπάνη, Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο και Συνθήκη της Λισσαβόνας, 2011· Δ. Κιούπης/Ρ-Ε. Παπαδοπούλου/Δ. Μουζάκης, Το ποινικό δίκαιο μετά τη Συνθήκη της Λισσαβόνας, 2011. Επίσης, J. Mattout, Le droit pénal, la banque et

μένη περίπτωση, ιδιαίτερη αξία έχουν, μεταξύ άλλων, η κοινή δράση 98/699/ΔΕΥ της 3.12.1998²⁵ και η τροποποιητική αυτής απόφαση-πλήθυσμα 2001/500/ΔΕΥ της 26.6.2001²⁶, σε συνδυασμό με την κοινή δράση 98/733/ΔΕΥ της 21.12.1998²⁷ καθώς και την κοινή θέση 1999/235/ΔΕΥ της 29.3.1999²⁸.

5. Όσον αφορά αναλυτικότερα στο ευρωπαϊκό τραπεζικό δίκαιο, η πρώτη οργανωμένη σχετική παρέμβαση ήλθε σε συνέχεια της διατύπωσης το 1990 σαράντα βασικών συστάσεων της FATF για το Ξέπλυμα²⁹. Έτσι, προέκυψε η ψήφιση της πρώτης Οδηγίας 91/308/ΕΟΚ σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες³⁰. Η αναθεώρηση των σαράντα αυτών συστάσεων της FATF το 1996 είχε ως αποτέλεσμα τη θέσπιση της δεύτερης Οδηγίας 2001/97/ΕΚ³¹, με την οποία επήλθαν σημαντικές αλλαγές στην Οδηγία 91/308/ΕΟΚ προς την κατεύθυνση εφαρμοστικής διεύρυνσης των οικείων κανόνων αποτροπής του Ξεπλύματος³². Η

περαιτέρω αναθεώρηση και επέκταση των υπόψη συστάσεων της FATF το 2003 επέφερε την ψήφιση της ισχύουσας τρίτης Οδηγίας 2005/60/ΕΚ³³, η οποία αντικατέστησε την 91/308/ΕΟΚ³⁴. Ακολούθησε η συμπληρωματικού χαρακτήρα Οδηγία 2006/70/ΕΚ³⁵ αναφορικά με την εξειδίκευση ορισμένων ρυθμίσεων της Οδηγίας 2005/60/ΕΚ.

Συναφής ήλλωσε με την έκδοση καταρχάς της Οδηγίας 91/308/ΕΟΚ, σε συνάρτηση και με την ειδική σύσταση ΙΧ της FATF του 2004, υπήρξε η θέσπιση του Κανονισμού 1889/2005 σχετικά με τους ελέγχους ρευστών διαθεσίμων που εισέρχονται ή εξέρχονται από την Κοινότητα³⁶. Συνέχεια εξέληξε της Οδηγίας 2005/60/ΕΚ καθώς και της ειδικής σύστασης SR VII της FATF το 2004 για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας υπήρξε η ψήφιση του Κανονισμού 1781/2006 περί των πληροφοριών για τον πληρωτή που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών³⁷. Στο ειδικό-

33. ΕΕ 25.11.2005, L 309/15 και πλέον πρόσφατη ενοποιημένη απόδοση της 30.10.2009 (με τις οικείες τροποποιήσεις των Οδηγιών 2007/64/ΕΚ - ΕΕ 5.12.2007, L 319/1, 2008/20/ΕΚ - ΕΕ 19.3.2008, L 76/46 και 2009/110/ΕΚ - ΕΕ 10.10.2009, L 267/71). Βλ. Προόμιο οδηγίας, υπό 5 και Γκάρτσος, Δεήτ.ΕΕΤ, τεύχ. 43/2005, 24, 31· Αλεξόδης (2010), 242 επ, με στοιχεία συνοληκίας εξέλιξης της ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Επίσης, *European Commission/Deloitte* (ανωτ. σημ. 5).

34. Άρθρο 44 Οδηγίας 2005/60/ΕΚ. Για την τελευταία, Γκάρτσος, Δεήτ.ΕΕΤ, τεύχ. 43/2005, 23 επ· Δούβλης, Σύστημα εγγύησης καταθέσεων (2008), 1040· Demetis (2010), 26. Ακόμη, *Bantekas/Keramidas and al.* (2006), 315 επ· *H. Matsopoulou*, Les nouvelles règles européennes sur le contrôle de l'argent liquide et la lutte contre le blanchiment de capitaux, R.D.B.F., no 6/2006, 47 επ· *Mitsilegas/Gilmore*, ICLQ 2007, 119 επ· *Herlin-Karnell*, E.B.L.R. 2008, 557 επ· *F. Bernard*, Lutte contre le blanchiment de capitaux et le financement du terrorisme: ce qui change pour le secteur bancaire et financier, La Semaine Juridique, éd. Entreprise et Affaires, no 12/2009, 11 επ· *Ch. Cufajar*, Droit du blanchiment: une ordonnance nécessaire mais à parfaire, D 2009, Chr. 821 επ· *Robert*, La Semaine Juridique, éd. générale, no 28/2010, 60 επ· *F. Kerabel/D. Dedieu*, Procédure interne de lutte anti-blanchiment et cartographie des risques: Méthodes et élaboration, La Semaine Juridique, éd. Entreprise et Affaires, no 43/2010, 12 επ.

35. ΕΕ 4.8.2006, L 214/29.

36. ΕΕ 25.11.2005, L 309/9.

37. ΕΕ 8.12.2006, L 345/1. Βλ. Προόμιο κανονισμού και Γκάρτσος, Δεήτ.ΕΕΤ, τεύχ. 43/2005, 24 επ, 31. Ειδικότερα για την εμπλοκή των ηλεκτρονικών τραπεζικών συναλλαγών με το Ξέπλυμα, *Bantekas/Keramidas and al.* (2006), 36 επ· *G. Piller/E. Zaccariotto*, Cyber-Laundering: The union between new electronic payment systems and

les frontières, La Semaine Juridique, éd. générale, no 36/2010, 1635 επ. Τέλος, ανωτ. σημ. 8.

25. ΕΕ 9.12.1998, L 331/1. Συναφώς, Δούβλης (2003), 211 επ.

26. ΕΕ 5.7.2001, L 182/1. Βλ. Δούβλης (2003), 211 επ· Γκάρτσος, Δεήτ.ΕΕΤ, τεύχ. 43/2005, 21, 23. Σχετική η Δεύτερη Έκθεση της Commission της 21.2.2006 (COM/2006/72 τελ.).

27. ΕΕ 29.12.1998, L 351/1. Βλ. Δούβλης (2003), 212, 214.

28. ΕΕ 31.3.1999, L 87/1. Επ' αυτής, Δούβλης (2003), 212.

29. Γκάρτσος, Δεήτ.ΕΕΤ, τεύχ. 43/2005, 21, 31.

30. ΕΕ 28.6.1991, L 166/77. Για την παρουσίαση των επί μέρους ρυθμίσεων της εν λόγω οδηγίας, Δούβλης (2003), 205 επ· *Ο ίδιος*, Σύστημα εγγύησης καταθέσεων (2008), 1040, αναφερόμενος στην εξαίρεση του άρθρου 2, περ. γ' της Οδηγίας 94/19/ΕΚ (ΕΕ 31.5.1994, L 135/5 και τελευταία ενοποιημένη απόδοση της 16.3.2009) σε συνάρτηση με τραπεζικές καταθέσεις που έχουν δικαστικά αναγνωρισθεί ότι σχετίζονται με Ξέπλυμα· Γκάρτσος, Δεήτ.ΕΕΤ, τεύχ. 43/2005, 21 επ· *Mitsilegas/Gilmore*, ICLQ 2007, 119 επ· *Demetis* (2010), 25 επ.

31. ΕΕ 28.12.2001, L 344/76. Βλ. Προόμιο οδηγίας, υπό 7 και Γκάρτσος, Δεήτ.ΕΕΤ, τεύχ. 43/2005, 22, 31.

32. Δούβλης (2003), 213 επ· *Ο ίδιος*, Σύστημα εγγύησης καταθέσεων (2008), 1040· Γκάρτσος, Δεήτ.ΕΕΤ, τεύχ. 43/2005, 22 επ· *Demetis* (2010), 25 επ. Ακόμη, *R. Stokes/A. Arora*, The duty to report under the Money Laundering Legislation within the UK, J.B.L. 2004, 332 επ· *Mitsilegas/Gilmore*, ICLQ 2007, 119 επ.

τερο περιεχόμενο όμως των εν λόγω κανονισμών δεν θα γίνει λεπτομερέστερη αναφορά, δεδομένου ότι υπερβαίνει το αντικείμενο αυτής της μελέτης. Τέλος, δεν θα πρέπει να παραληφθεί η αναφορά στον ευρύτερο ρόλο που διαδραματίζει στο πλαίσιο της προληπτικής εποπτείας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος η γνωστή Επιτροπή της Βασιλείας (Basel Committee on Banking Supervision), που λειτουργεί στους κόλπους της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (Bank for International Settlements)³⁸ και η οποία έχει μέχρι σήμερα δημοσιεύσει αρκετές εκθέσεις σχετικά με την πρόληψη χρησιμοποίησης του συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες³⁹.

θ. Κατά τη διαδικασία εσωτερικής προσαρμογής των ανωτέρω κοινοτικών κειμένων, ο εθνικός μας νομοθέτης προχώρησε καταρχάς στην ψήφιση των άρθρων 5-6 ν. 2145/1993 σε εναρμόνιση με την πρώτη Οδηγία 91/308/ΕΟΚ⁴⁰. Επιδιώκοντας στη συνέχεια πληρέστερη εναρμόνιση προς την ίδια οδηγία, ο έλληνας νομοθέτης θέσπισε τα άρθρα 1-9 ν. 2331/1995⁴¹. Σύμφωνα εξάλλου

με το άρθρο 7 ν. 2331/1995, εκδόθηκε το π.δ. 401/1986 σχετικά με την οργάνωση και λειτουργία της Επιτροπής για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες⁴². Η υιοθέτηση της δεύτερης Οδηγίας 2001/97/ΕΚ επέφερε σχετικά εναρμόνιση με βάση τα άρθρα 1-11 ν. 3424/2005⁴³. Η ισχύουσα εξάλλου τρίτη Οδηγία 2005/60/ΕΚ και η συμπληρωματική της Οδηγία 2006/70/ΕΚ που ακολούθησαν, εισήχθησαν στο εθνικό μας δίκαιο με τα άρθρα 1-55 ν. 3691/2008⁴⁴. Πιο πρόσφατα,

Γ. Δημήτριάδης, Νομιμοποίηση εσόδων: θέσεις της νομολογίας σε ειδικότερα ζητήματα εφαρμογής του Ν. 2331/1995, ΠονΔικ 2004, 588 επ Γκάρτσος, Δελτ.ΕΕΤ, τεύχ. 43/2005, 26 Λαμπρόκης, Παρατηρήσεις στο Ν. 3424/2005, ΠειρΝ 2006, 5 επ Ο ίδιος, ΠειρΝ 2010, 264 επ Ναμίας (2007), 237 επ Α. Διονυσίου/Π. Δημήτριάδης, Τα οικονομικά εγκλήματα, τ. II, 2007, 275 επ Σ. Παύλου/Τ. Δημήτριάδης, Η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Από το Ν. 2331/1995 στο Ν. 3691/2008, 2009 Ψυχολογίας (2009³), 309.

42. θ. Στάγκος (επιμ.), Ξένημα βρώμικου χρήματος, ΔΕΕ 2002, 766, αναφερόμενος στην υπ' αριθ. 186/2001 γνωμοδότηση του ΝΣΚ Δούβλης (2003), 208 επ Κ. Ιωαννίδη, Η αρχή αποτροπής νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, «Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ» 7.11.2007, 38 επ Ψυχολογίας (2009³), 311 επ.

43. Δημήτριάδης, Η διεύρυνση (:) της έννοιας της «βασικής» εγκληματικής πράξης στο έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ΠονΧρ 2006, 342 επ Λαμπρόκης, ΠειρΝ 2006, 5 επ Ο ίδιος, ΠειρΝ 2010, 264 επ Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Το έγκλημα της νομιμοποίησης παρανόμων εσόδων μετά το Ν. 3424/2005: ερμηνευτικές προτάσεις, ΠονΔικ 2007, 606 επ Παύλου/Δημήτριάδης (2009).

44. Τσιρίδης, Παρατηρήσεις και προτάσεις επί του σχεδίου νόμου για την ενσωμάτωση στη νομοθεσία μας της τρίτης κοινοτικής Οδηγίας (2005/60/ΕΚ) για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της Οδηγίας 2006/70/ΕΚ, ΠονΔικ 2008, 623 επ Ο ίδιος, Συνήγορος, τεύχ. 72/2009, 58 επ Ο ίδιος, Ο νέος νόμος για το ξένημα χρήματος (Ν. 3691/2008), 2009 Ο ίδιος, Η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες στο πλαίσιο της ΕΕ και οι νομοθετικές επιλογές σε εθνικό επίπεδο, σε: Δ.Σ.Π./Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων/Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου (2009), 237 επ Καϊάφα-Γκιμπίνα, Ποινικοποίηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες: Βασικά χαρακτηριστικά του ν. 3691/2008 και δικαιοκρατικά όρια, ΠονΧρ 2008, 917 επ Παύλου, Ο Ν. 3691/2008 για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Η οριστικοποίηση μιας διαχρονικής δογματικής εκτροπής και η εμπέδωση

criminal organisations, Transl. Stud. Rev. 2009, 62 επ Raymond Choo, Asian Criminology 2009, 11 επ. Για την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού από το λειτουργούντα στην Ελλάδα πιστωτικά ιδρύματα, βλ. ΕΠΘ 281/2009, υπδ 11 (κατωτ. σημ. 46).

38. Αντί πολεμών, Δούβλης (2003), 75, 156, 165 Στεφάνου/Γκάρτσος (2005), 216, 259 επ Γκάρτσος, Η συμβολή της Επιτροπής της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία στη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, σε: Επίκαιρα θέματα Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Δικαίου, 2006, 1 επ Αργα, J.B.L. 2010, 675 επ.

39. Γκάρτσος, Δελτ.ΕΕΤ, τεύχ. 43/2005, 18 επ Ryder, C.L.J. 2008, 635 επ Demetis (2010), 23 επ.

40. Βάσει ειδικότερα του άρθρου 5 ν. 2145/1993, προτέθηκε άρθρο 394 Α στον ΠΚ, Δούβλης, ΕΛΛΑΔΗ 1995, 28, 31, αναφερόμενος και σε άλλα σχετικά ελληνικά νομοθετήματα: Ο ίδιος (2003), 208 Κ. Λαμπρόκης, Παρατηρήσεις στο Ν. 3691/2008 για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, ΠειρΝ 2010, 264 επ.

41. Το άρθρο 9 ν. 2331/1995 κατήργησε τα άρθρα 5-6 ν. 2145/1993, μαζί βεβαίως με τα άρθρα 394 Α ΠΚ. Τροποποιήσεις στις εν λόγω διατάξεις του ν. 2331/1995 επήλθαν μεταγενέστερα από τα άρθρα 6 ν. 2515/1997 και 28 ν. 2733/1999. Σχετικά, Δούβλης (2003), 208 επ, με λεπτομερή βιβλιογραφία και νομολογιακές αναφορές Π. Νικολοΐδης, Η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (άρθρο 2 ν. 2331/1995), ΠονΔικ 2000, 1133 επ

με τα άρθρα 1-7 και 13 ν. 3932/2011 επήλθε η σύσταση της Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας⁴⁵.

Περαιτέρω, ενεργώντας σύμφωνα με το άρθρο 6 ν. 3691/2008 εντός του πεδίου εξουσιών της, η

της κατασταθιακής αυθαιρεσίας, Πον/Χρ 2008, 923 επ' *Ο ίδιος*, Ο Ν. 3691/2008 για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, Τιμ. τόμ. Σ. Αλεξιάδη, 2010, 813 επ' *Χ. Αργυρόπουλος*, Η προκαταρκτική εξέταση του Ν. 3691/2008. Η επιτροπή και η νέα δικονομική εκτροπή, Πον/Χρ 2008, 940 επ' *Δημήτριανος*, Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες: Οι ανακρατικές πράξεις δέσμευσης και απαγόρευσης εκποίησης των περιουσιακών στοιχείων του κατηγορούμενου υπό το πρίσμα των διατάξεων για την κατάσχεση και ειδική δήμευση των κρίσιμων περιουσιακών στοιχείων (από το ν. 2331/1995 στο ν. 3691/2008), Πον/Χρ 2008, 943 επ' *Ο ίδιος*, Η ταυτότητα του δράστη του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες: συμβολή στην αντιμετώπιση ειδικότερων ζητημάτων δικαστικού δικαίου, Πον/Δικ 2009, 71 επ' *Πετρόπουλος*, Πον/Χρ 2008, 955 επ' *Ε. Καμπέρου-Ντάττα*, Ο Ν. 3691/2008 για το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος, 2009: *Παύλου/Δημήτριανος* (2009): Σ. Αναγνωστόπουλου, Αλληγορίες που επήλθαν με το Ν. 3691/2008 «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και άλλες διατάξεις» σε σχέση με το αδίκημα της φορολογικής και τελωνειακής νομοθεσίας, Φ.Ε. 2009, 1235 επ' *Ψυχογιάνης* (2009³), 309 επ' *Λαμπρόδης*, Πειρ/Ν 2010, 264 επ' *Αλεξιάδης* (2010), 227 επ, 243 επ, με συνοπτική αναφορά σε όλη τη σχετική ελληνική νομοθεσία: *Γ. Βελέντζας*, Τράπεζες - Τραπεζικές εργασίες, τ. Α'-Β', 2010, 105 επ. Σημειωτέον, ότι το άρθρο 54 ν. 3691/2008 κατέστησε μόνη αρμόδια Επιτροπή καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας εκείνη του άρθρου 7 του ίδιου νόμου, η οποία με τη σειρά της καταργήθηκε στη συνέχεια και υποκαταστάθηκε από την οικεία Αρχή του ν. 3932/2011 (κατωτ. σημ. 45). Το επόμενο εξάλληλο άρθρο 55 ν. 3691/2008 καταργεί γενικότερα όλες τις προγενέστερες ρυθμίσεις για το ξέπλυμα. Σχετικά με τον τελευταίο αυτόν νόμο είναι η απόφ. Υπ.Δικ. 59467/13.7.2009 και οι Εγκ.Υπ.Οικ. ΠΟΛ. 1127/31.8.2010 και ΠΟΛ. 1002/3.1.2011, ΝΟΜΟΣ Τέλος, για την Απολογική Έκθεση του ν. 3691/2008, βλ. Πον/Χρ 2008, 908 επ. Ο υπόψη νόμος τροποποιήθηκε στη συνέχεια και μέχρι σήμερα από τους ν. 3763/2009, 3842/2010, 3862/2010, 3875/2010, 3932/2011 και 3994/2011.

45. ΦΕΚ/Α/49/10.3.2011. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 13 παρ. 1-2, 4 του υπόψη νόμου, η παρούσα Αρχή (συγκεκριμένα η Α' Μονάδα αυτής) ανακαθιστά στο εξής την Επιτροπή του άρθρου 7 ν. 3691/2008, αποτελεί δε την ελληνική FIU (Hellenic Financial Intelligence Unit, www.fiu.gr).

Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ) προέβη στην έκδοση της υπ' αριθ. 281/17.3.2009 απόφασης της Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων (ΕΤΠΘ)⁴⁶, που αποτελεί το κύριο κανονιστικό πλαίσιο εφαρμογής της νομοθεσίας για αποτροπή του ξεπλύματος από τα εποπτευόμενα πιστωτικά ιδρύματα και χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς. Αντίστοιχη είναι η απόφαση υπ' αριθ. 1/506/8.4.2009 του Δ.Σ. της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς όσον αφορά στον χρηματοοικονομικό τομέα⁴⁷, Συμπληρωματικά πάντως προς την ΕΤΠΘ 281/2009 δρα η ΕΤΠΘ 285/9.7.2009, που αφορά ενδεικτική τυπολογία συνθήων ή ύποπτων συναλλαγών κατά την έννοια των παρ. 13-14 του άρθρου 4 ν. 3691/2008⁴⁸. Επίσης, εφαρμόζεται η

46. ΦΕΚ/Β/650/9.4.2009. Η εν λόγω απόφαση, που συμπληρώθηκε μεταγενέστερα με την ΕΤΠΘ 300/28.7.2010 (ΦΕΚ/Β/1650/15.10.2010), αντικαθιστά την προηγούμενη σχετική ΕΤΠΘ 231/13.10.2006 (ΦΕΚ/Β/1626/3.11.2006), η οποία με τη σειρά της είχε καταργήσει την Εγκ. Διοίκησης ΤτΕ 16/2.8.2004. Για την τελευταία, Γκόρτσος, Δελτ.ΕΕΤ, τεύχ. 43/2005, 27 επ. Παλαιότερα εξάλληλο ίσχυε για το ξέπλυμα η ΠΔΤΕ 2181/5.3.1993 (ΦΕΚ/Α/33/17.3.1993), Δούβλη, Ελλ/Νη 1995, 31: *Ο ίδιος* (2003), 209: *Ψυχογιάνης* (2009³), 309. βλ. και ανωτ. σημ. 37. Τέλος, σχετικά είναι και η ΠΔΤΕ 2640/18.1.2011 (ΦΕΚ/Β/140/9.2.2011), η οποία αντικαθιστά την ΠΔΤΕ 2606/21.2.2008 (ΦΕΚ/Β/526/26.3.2008), όπου αναφορικά με τα περιοδικώς υποβαλλόμενα στοιχεία από τα εποπτευόμενα πιστωτικά ιδρύματα προς την ΤτΕ για τον τομέα του ξεπλύματος γίνεται αναγωγή στην ΕΤΠΘ 281/2009.

47. ΕΤΡΑΕΧ/Δ 2009, 714 επ. Με βάση το άρθρο 12 παρ. 3 της υπόψη απόφασης καταργείται η προγενέστερα ισχύουσα αντίστοιχη απόφ. 23/404/22.11.2006 (ΕΤΡΑΕΧ/Δ 2006, 1024 επ). Για τον ασφαλιστικό ειδικότερα τομέα, βλ. απόφ. Δ.Σ. Επιτροπής Εποπτείας Ιδρυτικής Ασφάλισης 154/5Α/31.8.2009 (ΦΕΚ/Β/2005/17.9.2009). Σημειωτέον ότι η υπ' αριθ. 1/506/2009 απόφ. Δ.Σ. της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς τροποποιήθηκε πρόσφατα από την αντίστοιχη απόφ. 35/586/2011 (ΦΕΚ/Β/1428/16.6.2011). Τέλος, σχετικά με την αντιμετώπιση του ξεπλύματος είναι και η απόφ. 34/586/2011 Δ.Σ. της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (ΦΕΚ/Β/1428/16.6.2011) για την εφαρμογή μέτρων δέουσας επιμέλειας σε περιπτώσεις εξωτερικής ανάθεσης ή αναπροώθησης.

48. ΦΕΚ/Β/1735/21.8.2009. Σύμφωνα με την παρούσα απόφαση, καταργείται και ο Πίνακας ΙΙΙ της ΕΤΠΘ 231/2006 (Τυπολογία ύποπτων συναλλαγών ξεπλύματος χρήματος και χρηματοδότησης τρομοκρατίας), ο οποίος συμπληρωνόταν στο οικείο Παράρτημα 4 της ΠΔΤΕ 2577/2006, όπως το τελευταίο είχε διαμορφωθεί βάσει της ΕΤΠΘ 231/2006, παρέμενε σε προσωρινή ισχύ και μετά την ανακατάσταση της τελευταίας από την ΕΤΠΘ 281/2009 (ανωτ. σημ. 46). βλ. και ανωτ. σημ. 6, 9.

ΕΠΘ 290/11.11.2009⁴⁹, η οποία προβλέπει την επιβολή διοικητικών κυρώσεων από την ΤτΕ στα εποπτευόμενα από αυτήν ιδρύματα, αλλά και η ευρύτερου χαρακτήρα καθώς και περιεχομένου υπ' αριθ. 2577/9.3.2006 Πράξη Διοικητική ΤτΕ (ΠΔΤΕ) σχετικά με τα Συστήματα Εσωτερικού Ελέγχου των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων⁵⁰. Τέλος, σχετικά είναι η υπ' αριθ. 67473/23.4.2009 απόφαση του Υπ. Δικαιοσύνης⁵¹ για τον καθορισμό λειτουργίας της Επιτροπής Δικηγόρων, που προβλέπεται από το άρθρο 34 ν. 3691/2008 στα πλαίσια καταπολέμησης του ξηληύματος και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας⁵².

49. ΦΕΚ/Β/2434/10.12.2009. Η απόφαση αυτή συμπληρώθηκε στη συνέχεια με την ΕΠΘ 300/2010 (ανωτ. σημ. 46). Σχετικά, Δούβλης, Η εξελικτική πορεία των τραπεζικών ΓΟΣ στο ελληνικό δίκαιο, 2010, 22, σημ. 18: *Compliance News ETE*, Μάρτιος 2010.

50. ΦΕΚ/Α/59/20.3.2006. Βλ. Ψυχογιάνης (2009³), 221 επ. Βελέντζας (2010), 103 επ. Το αρχικό Παράρτημα 4 της ΠΔΤΕ 2577/2006, που περιέχει Πίνακα ΙΙΙ σχετικά με την τυπολογία ύποπτων συναλλαγών ξηληύματος χρήματος και χρηματοδότησης τρομοκρατίας, τροποποιήθηκε από την ΕΠΘ 231/2006, για να καταργηθεί στη συνέχεια μερικώς από την ΕΠΘ 281/2009 και συνολητικά από την ΕΠΘ 285/2009 (ανωτ. σημ. 46, 48).

51. ΦΕΚ/Β/807/30.4.2009.

52. Για την εμπλοκή των δικηγόρων, μαζί με λοιπούς ελεύθερους επαγγελματίες, στη νομοθεσία για το ξηλήμα, Δούβλης (2003), 214 επ. Λομπράκης, ΠειρΝ 2006, 9 Σ. Κάτσιος, *Dura lex sed lex*: Μία προσέγγιση στο ρόλο των δικηγόρων στην καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες με την ευκαιρία της Επιτροπής του άρθρου 5 παρ. Β του Ν. 3424/2005, ΠονΔικ 2006, 603 επ. Ν. Παπαϊωάννου, Η ευθύνη των δικηγόρων για πράξεις νομιμοποίησης παράνομων εσόδων, Δ.Θ.Ν. 2007, 1733 επ. αναφερόμενος στη σχετικά απόφ. ΔΕΚ 26.6.2007, υπόθ. C-305/2005, *Ordre des barreaux francophones et germanophones Δ. Παξινός*, Παρσ. στην απόφ. ΔΕΚ 26.6.2007, ΧρηΔικ 2008, 73 επ. 79 επ. Τσιρίδης, Παρσ. στην απόφ. ΔΕΚ 26.6.2007, ΧρηΔικ 2008, 73 επ. 80 επ. Ο ίδιος, Συνήγορος, τεύχ. 72/2009, 58 επ. Β. Χριστιανός, Ο δικηγόρος και η απαγόρευση νομιμοποίησης παράνομων κτηθέντων εσόδων, ΝοΒ 2008, 2038 επ. Συμμελών-δου-Καστανίδου, Δικηγόροι: Υποχρεώσεις συνδρομής στην αντιμετώπιση της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και ποινική ευθύνη, ΠονΧρ 2008, 933 επ. Επίσης, Ch. Cutajar, *La participation des avocats à la prévention du blanchiment et du financement du terrorisme après le décret no 2006-736/26.6.2006*, D 2006, Chr. 2104 επ. *Commission Staff Working Document, The application to the legal profession of Directive 91/308/EEC on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering*, Βρυξέλλες 19.12.2006 (SEC/2006/1793) D.J.

III. Οι ρυθμίσεις περί χρηματοπιστωτικών ομίλων της Οδηγίας 2005/60/ΕΚ

7. Ήδη από τον Πρόλογο της επισκοπούμενης οδηγίας⁵³, καθίσταται σαφές ότι σκοπός του ευρωπαϊκού νομοθέτη και στην προκειμένη περίπτωση⁵⁴ είναι η προστασία του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε όσο γίνεται πιο ενοποιημένη βάση. Δεν θα μπορούσε άλλωστε να ήταν διαφορετικά λόγω του έντονα πλέον διεθνοποιημένου χαρακτήρα του υπόψη συστήματος⁵⁵. Από τη διαπίστωση αυτή προκύπτει αβίαστα το συμπέρασμα ότι μία σύγχρονη ενωσιακή νομοθεσία για την αντιμετώπιση του σοβαρού εγκληματικού φαινομένου του ξηληύματος, αλλά και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας δεν θα μπορούσε παρά να καταλαμβάνει το χρηματοπιστωτικό ιδρύματα και σε επίπεδο ομίλου⁵⁶. Αν μάλιστα σκεφθεί κανείς ότι η επιχειρηματική διάσταση των ιδρυμάτων αυτών εδώ και αρκετά χρόνια κινείται σχεδόν αποκλειστικά σε ομιλική τροχιά, με εξαίρεση λίγες τοπικού ενδιαφέροντος ή ειδικού αντικειμένου τράπεζες, το παραπάνω συμπέρασμα μοιάζει αυτονόητο. Σε τυχόν αντίθετη περίπτωση, ο επερχόμενος κατακερματισμός της πληροφόρησης, άρα και των σχετικών αποτρεπτικών ενεργειών καθιστούν το όποιο εγχείρημα

Kirby, *The EU's gatekeeper initiative: The EU enlists lawyers in the fight against money laundering and terrorist financing*, *Hofstra Law Review* 2008, 261 επ. Τέλος, ευρύτερα για τον εμπιστευτικό χαρακτήρα της αλληλογραφίας μεταξύ δικηγόρου και πελάτη του καθώς και τα συναφή όρια του δικηγορικού ως επαγγελματικού απορρήτου, βλ. χαρακτηριστικά, Διάταξη ΠΕΚ της 4.4.1990, υπόθ. Τ-30/89, *Hilt AG*, Συλλ. 1990, II-00163. Ιδιαίτερα εξόχλητος όσον αφορά στο αναγνωριζόμενο ως απομειωμένο επίπεδο επαγγελματικού απορρήτου δικηγόρου με πάγια αντιμετώπιση έναντι της επείγουσας που τον αποσκοπεί, ΔΕΕ 14.9.2010, υπόθ. C-550/07P, *Akzo Nobel Chemicals Ltd*, ΝοΒ 2010, 1831 επ. Πιο πρόσφατα, βλ. άρθρο 76 ν. 3994/2011.

53. Ανωτ. σημ. 33-34.

54. Με κορυφαίο θεσμικό στέγμα τον τομέο της προληπτικής εποπτείας, Δούβλης (2003), 152 επ. Στεφάνου/Γκόρτσος (2005), 183 επ. 259 επ. Κ. Μπούας, *Οι εξωτερικές σχέσεις του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών*, σε: Επίκαιρα θέματα Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Δικαίου, 2006, 77, 91 επ. Ψυχογιάνης (2009³), 215 επ. Βελέντζας (2010), 102. Βλ. και ανωτ. σημ. 38.

55. Ανωτ. σημ. 4.

56. Χαρακτηριστικά, *Commission Staff Working Paper, Compliance with the anti-money laundering directive by cross-border banking groups at group level*, 30.6.2009 (SEC/2009/939 τελ.).

αντι-ξερηθύματος/αντι-τρομοκρατίας ουσιαστικά ουτοπικό και ανεφάρμοστο. Εφόσον επομένως η προελαύνουσα παγκοσμιοποίηση σε κάθε σχεδόν επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας – και όχι μόνον – συμβαδίζει με την πλήρη απελευθέρωση αγορών και κεφαλαίων, η καίρια εκμετάλλευση του αποτελέσματος αυτού από το σύγχρονο έγκλημα και στο ιδιαίτερο επίπεδο του ξερηθύματος δεν θα μπορούσε ως αντίδοτο να αντιμετωπισθεί παρά με το ίδιο όπλο της διεθνοποιημένης δράσης.

Έτσι, σε εναρμόνιση και με τις ευρύτερες διεθνείς προσπάθειες καταστολής του φαινομένου του ξερηθύματος⁵⁷, το άρθρο 1 παρ. 3 της οδηγίας σπεύδει να διευκρινίσει ότι νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες υπάρχει όχι μόνον αναφορικά με εγκληματικές ενέργειες στην επικράτεια των κρατών-μελών, αλλά και σε σχέση με τέτοιου είδους πράξεις που παράγουν περιουσία προς νομιμοποίηση στο έδαφος τρίτων χωρών. Τούτο όμως, πέρα από την αίσθηση συνολικής αντιμετώπισης του ξερηθύματος που οπωσδήποτε δημιουργεί, επιφέρει ορισμένα διαφοροποιημένα αποτελέσματα, τα οποία λογικό είναι να παραλληλίσσουν ανάλογα με το αν πρόκειται για εμπλεκόμενη με οποιοδήποτε τρόπο ενωσιακή ή τρίτη χώρα, ιδίως εφόσον υπάρξει αναγωγή των αντίστοιχων δράσεων σε επίπεδο χρηματοπιστωτικών ομίλων.

A. Σε σχέση με τα κράτη-μέλη της ΕΕ

Β. Ξεκινώντας με την απαραίτητη διευκρίνιση ότι η Οδηγία 2005/60/ΕΚ αφορά, μεταξύ άλλων, τόσο στα πιστωτικά ιδρύματα, όσο και τους λοιπούς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς⁵⁸, όπως οι υπόψη έννοιες προσδιορίζονται από την ίδια την οδηγία, αλλά και παγίως από το ενωσιακό ηθέον δίκαιο⁵⁹, προκαταρκτικά παρατηρείται ότι πρόκειται για οδηγία ελάχιστης εναρμόνισης. Αυτό σημαίνει ότι τα κράτη-μέλη μπορούν να λαμβάνουν αυστηρότερα νομοθετικά μέτρα για την καταπολέμηση του ξερηθύματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας⁶⁰, πράγμα που με τη

σειρά του συνεπάγεται – έως ένα βαθμό τουλάχιστον – το ενδεχόμενο μη πλήρους ομοιομορφίας εθνικών ρυθμίσεων. Στο πλαίσιο αυτό, η οδηγία καθιστά από την αρχή σαφές ότι κάθε αναγκαία ενδεχομένως ενέργεια αποτροπής ξερηθύματος, μαζί βεβαίως με όλη τη σχετική πληροφορηση επεκτείνεται και στα εντός ΕΕ υποκαταστήματα των εμπλεκόμενων ιδρυμάτων και οργανισμών, ενωσιακών ή μη⁶¹. Τούτο προφανώς υπό τον γενικότερο άξονα της ενιαίας επιχειρηματικής και νομικής οντότητας που συναποτελούν τα υποκαταστήματα σε σχέση με τον κύριους φορείς τους⁶². Παρά ταύτα, υπό ευρύτερη νομική θεώρηση προκύπτει ότι στις περιπτώσεις που η λήψη του όποιου αποτρεπτικού ή κατασταθτικού μέτρου προϋποθέτει τον σεβασμό αντίστοιχης ειδικής εθνικής ρύθμισης ενωσιακής ή μη χώρας, όπως για παράδειγμα σε σχέση με δεσμεύσεις και κατασχέσεις τραπεζικών λογαριασμών καθώς και λοιπών χρηματοοικονομικών τίτλων, η νομιμότητα της σχετικής δράσης οφείλει να υπακούει στον εν λόγω κανόνα⁶³.

Εξάλλου, βάσει του άρθρου 22 παρ. 2 όλες οι πληροφορίες που το Κεφάλαιο ΙΙΙ της οδηγίας προβλέπει ότι θα πρέπει να διαβιβάζονται από τους υπεύθυνους φορείς και πρόσωπα προς τις εθνικές Μονάδες Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (ΜΧΠ), κατευθύνονται καταρχάς προς την

61. Ανωτ. σημ. 59.

62. Μεταξύ ομοιόμορφων ενωσιακών ορισμών της έννοιας του υποκαταστήματος, βλ. επιλεκτικά εκείνους του άρθρου 1 παρ. 5 Οδηγίας 94/19/ΕΚ (ανωτ. σημ. 30), του άρθρου 4 παρ. 1, περ. 26 Οδηγίας 2004/39/ΕΚ (ΕΕ 30.4.2004, L 145/1 και τελευταία ενοποιημένη απόδοση της 20.3.2008) καθώς και του άρθρου 4 περ. 3 Οδηγίας 2006/46/ΕΚ (ΕΕ 30.6.2006, L 177/1 και τελευταία ενοποιημένη απόδοση της 30.3.2010). Ανταπροσωπευτικά, Ρ. Γοβαννόπουλος, σε: Ε. Περάκης, ΔικΑΕ, τ. 2Α, 2003², 7α, αριθ. 69 επ' Ο ίδιος, σε: Περάκης, ΔικΑΕ, τ. 1, 2010², 7α, αριθ. 25 επ' Ι. Βενιέρης, Κοινωτικά πιστωτικά ιδρύματα, 2006, 85 επ' Βελέντζας, Ανώνυμη εταιρία, 2008, 312 επ' Ο ίδιος, (2010), 122 επ' Αντωνόπουλος, Δίκαιο Α.Ε. και Ε.Π.Ε., 2009², 19 επ, 71 επ' Ψυχομάνης (2009²), 91 επ' Π. Δρακόπουλος, σε: Περάκης, ΔικΑΕ, τ. 2, 2010², 50-50α, αριθ. 37. Για τον χρηματοπιστωτικό τομέα, βλ. άρθρο 2 παρ. 3 ν. 3601/2007.

63. Με αυτό το πνεύμα, Commission Staff Working Paper, 30.6.2009 (ανωτ. σημ. 56). Ειμμέως, βλ. απόφ. Συμβουλίου ΕΕ, 17.10.2000 (ΕΕ 24.10.2000, L 271/41), η οποία αφορά στη συνεργασία μεταξύ ευρωπαϊκών FIUs αποκλειστικά στον τομέα ανταλλαγής πληροφοριών, ιδιαιτέρως δε άρθρο 4 παρ. 3 αυτής, που κάνει λόγο για τυχόν πρόσκρουση σε βασικές αρχές των εθνικών νομοθεσιών των κρατών-μελών ακόμη και για την παροχή πληροφορησης.

57. Ανωτ. υπό 3.

58. Άρθρο 2 παρ. 1 οδηγίας.

59. Άρθρο 3 παρ. 1-2. Σημειωτέον, ότι στα πιστωτικά ιδρύματα, αδιάφορα από το αν αυτά έχουν την έδρα τους εντός ή εκτός ΕΕ, συμπεριλαμβάνονται και τα ευρισκόμενα στην ΕΕ υποκαταστήματά τους, το ίδιο δε ισχύει και προκειμένου για τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς.

60. Άρθρο 5.

οικεία ΜΧΠ. Στην περίπτωση ειδικότερα ενωσιακού υποκαταστήματος, επισημαίνεται ότι η ΜΧΠ του τύπου μιας τέτοιας εγκατάστασης είναι πρωτίτως αρμόδια να δεχθεί την όποια πληροφορηση περί Ξηλήματος περιήλθε σε γνώση συγκεκριμένου υποκαταστήματος. Αυτό όμως δεν αποκλείει ως συναποδέκτη της αντίστοιχης πληροφορησης και την ενωσιακή ΜΧΠ του τύπου κύριας εγκατάστασης του φορέα του εμπλεκόμενου υποκαταστήματος στο πλαίσιο ενός αποτελεσματικότερου ελέγχου του Ξηλήματος, αλλά και γενικότερα βάσει της προαναφερόμενης αρχής περί ενιαίας επιχειρηματικής και νομικής οντότητας⁶⁴. Ανάλογο υποχρέωση και ευχέρεια επί πεδίου ΕΕ θα πρέπει εύλογα να αναγνωρισθεί αναφορικά και με ομιλικά ενταγμένες-ελεγχόμενες εταιρείες, δεδομένου ότι δεν παρατηρείται καμία σχετική αντένδειξη. Το άρθρο 38 άλλωστε της οδηγίας προβλέπει ρητά τη δυνατότητα συντονισμού καθώς και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των εθνικών ΜΧΠ στην ΕΕ⁶⁵. Σε περαιτέρω γενικότερο επίπεδο, το άρθρο 28 παρ. 3 της οδηγίας ορίζει ότι οι σχετικές πληροφορίες, πέραν της εθνικής ΜΧΠ, μπορούν να αποστέλλονται και προς ιδρύματα ή οργανισμούς κρατών-μελών ή τρίτων χωρών που ανήκουν στον ίδιο μεικτό (ετερογενή) χρηματοοικονομικό όμιλο (conglomerate) σύμφωνα με την Οδηγία 2002/87/ΕΚ⁶⁶.

θ. Η τελευταία πάντως αυτή διάταξη φαίνεται να έχει κομβική σημασία όσον αφορά ιδιαίτερα στην ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με το Ξέπλυμα μεταξύ ιδρυμάτων ή οργανισμών του αυτού ομίλου οποιασδήποτε μορφής⁶⁷. Έτσι, πέραν της διαρκούς επέκτασης του αμερικανικής σφαιρικής επιχειρηματικού κύκλου των μεικτών χρηματοοικονομικών ομίλων και στην Ευρώπη⁶⁸, δύ-

σκοπία γίνεται περαιτέρω αντιληπτό το πώς η συγκεκριμένη διάχυση πληροφορησης μπορεί να μην ισχύει και ως προς το έλλασσον, για ελεγχόμενες δηλαδή εταιρείες μη ετερογενούς ομίλου, όπως θα ήταν ένας αμιγώς χρηματοπιστωτικός όμιλος. Τούτο άλλωστε, έστω και αν δεν υπάρχει ρητή πρόβλεψη στην Οδηγία 2005/60/ΕΚ, εκπηγάζει από το πνεύμα των ρυθμίσεων της, το οποίο είναι προσανατολισμένο όχι μόνο στην εθνική, αλλά και στη συνολικότερη διασυννοιακή προστασία από το Ξέπλυμα και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας⁶⁹. Μια τέτοια εξέλιξη αντιμετώπιση συνάδει απολύτως με το πλαίσιο της ενισχυμένης ευρωπαϊκής και διεθνούς χρηματοπιστωτικής εποπτείας στην εποχή της οικονομικής κρίσης που διανύουμε⁷⁰.

Με τον τρόπο αυτόν, εμφανίζεται επηρεαστή, αν όχι επιβεβλημένη, η ενδοομιλική ανταλλαγή πληροφοριών που αφορούν με οποιοδήποτε τρόπο σε κινήσεις Ξηλήματος, μάλιστα δε τόσο σε ενωσιακό, όσο και σε εξωενωσιακό επίπεδο, όπως αναφέρεται και στη συνέχεια. Φυσικά, απο-

69. Ανωτ. υπό 7.

70. Ανωτ. σημ. 54. Πιο πρόσφατα, βλ. τις ευρωπαϊκές, αλλά και διεθνείς προσπάθειες με άξονα τους G-20 (ανωτ. σημ. 13) για την προώθηση ενός αποτελεσματικότερου μηχανισμού χρηματοπιστωτικής/χρηματοοικονομικής εποπτείας, γνωστού και ως «ΒΑΣΙΛΕΙΑ III». Ως προς τα επί μέρους κείμενα της Επιτροπής της Βασιλείας (ανωτ. σημ. 38), που συναρπάζουν μέχρι σήμερα το πλαίσιο «ΒΑΣΙΛΕΙΑ III», βλ. www.bis.org και ΧρηΔικ 2010, 322 επ. Σχετική ακόμη η από 25.2.2009 Έκθεση de Larosière, η οποία έγινε αποδεκτή μέσω της από 27.5.2009 Ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με τίτλο: «Ευρωπαϊκή χρηματοπιστωτική εποπτεία» (COM/2009/252 τελ.). Επίσης, οι Κανονισμοί 1093/2010/ΕΚ για τη σύσταση Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών αφενός (ΕΕ 15.12.2010, L 331/12) και 1095/2010/ΕΚ για τη σύσταση Ευρωπαϊκής Αρχής Κινητών Αξιών και Αγορών αφετέρου (ΕΕ 15.12.2010, L 331/84), επιπροσθέτως δε οι Κανονισμοί 1060/2009/ΕΚ αναφορικά με τους οργανισμούς αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας (ΕΕ 17.11.2009, L 302/1) και 1092/2010/ΕΚ σχετικά με τη θεσμοθέτηση Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου (ΕΕ 15.12.2010, L 331/1). Αντί πολλών, Γκάρτσος, Η εξέλιξη του χρηματοπιστωτικού δικαίου: πρέπει να προχωρεί το κοινοτικό δίκαιο με γενικές αρχές ή με λεπτομερείς ρυθμίσεις (Rules v. Principles), ΧρηΔικ 2007, 20 επ. Δούβλης (2010), 88, σημ. 275, με εκτενή σχετική ελληνική και ξένη βιβλιογραφία: Βελέντζος (2010), 109 επ. Βλ. συνοπτικά και ΧρηΔικ 2010, 326 επ. Τέλος, ανάλογο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι πρόσφατες συστημότερες τροποποιήσεις της αμερικανικής χρηματοοικονομικής νομοθεσίας το καλοκαίρι 2010, με το νομοθέτημα «Financial Regulation Bill», F.T. 16.7.2010, 4.

64. Ανωτ. σημ. 62.

65. Απόφ. Συμβουλίου ΕΕ, 17.10.2000 (ανωτ. σημ. 63).

66. ΕΕ 11.2.2003, L 35/1. Η οδηγία αυτή εισήχθη στο δίκαιο μας βάσει των άρθρων 1-20 ν. 3455/2006. Σχετικά, Γκάρτσος, Η έννοια του χρηματοπιστωτικού ομίλου ετερογενών δραστηριοτήτων (ΟΟΕΔ) σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, σε: Γ. Ζαββός/Τ. Αυγερινός (επιμ.), Η νομική της ΕΕ για τις τράπεζες και τα χρηματιστήρια. Νομικό πλαίσιο και εξελίξεις, 2007, 141 επ. Ο ίδιος, ΧρηΔικ 2009, 217 ψυχολογίας (2009²), 73, 336 επ. Τ. Γωτσάκη, Η συμπληρωματική εποπτεία των μικτών (ετερογενών) χρηματοοικονομικών ομίλων - Οδηγία 2002/87/ΕΚ και πρόταση τροποποίησης της, ΧρηΔικ 2010, 170 επ.

67. Commission Staff Working Paper, 30.6.2009 (ανωτ. σημ. 56).

68. Γωτσάκη, ΧρηΔικ 2010, 170 επ.

τελεί διαφορετικό ζήτημα το επιτρεπτό μέσω εντολών και των αρμόδιων FIU της λήψης συγκεκριμένων μέτρων αποτροπής του ξηλούματος, όπως αυτά περιγράφονται στο άρθρο 24 της οδηγίας⁷¹. Σε παρόμοιες περιπτώσεις, η νομιμότητα τέτοιων ενεργειών διέρχεται σε τελευταία ανάλυση μέσα από την ισχύουσα εθνική νομοθεσία του κράτους εγκατάστασης της κάθε ομιλοποιημένης εταιρείας, είτε πρόκειται για την ΕΕ είτε για τρίτη χώρα.

Β. Εκτός ΕΕ

10. Εκκινώντας για λόγους ομοιόμορφης κατά το δυνατόν αντιμετώπισης των τιθέμενων ζητημάτων από την ανάμειξη των υποκαταστημάτων σε ενέργειες ξηλούματος, υπενθυμίζεται ότι η Οδηγία 2005/60/ΕΚ επιβάλλει ώστε όλες οι απαραίτητες πληροφορίες καθώς και οι σχετικές αποτρεπτικές ενέργειες να απευθύνονται και στα ενωσιακά υποκαταστήματα των εμπλεκόμενων ιδρυμάτων και οργανισμών, είτε τα τελευταία έχουν την έδρα τους στην ΕΕ είτε όχι⁷². Αυτό καταρχάς σημαίνει ότι ο χαρακτηρισμός των σχετικών φορέων και προσώπων υπακούει αναγκαστικά στους κανόνες του ενωσιακού δικαίου σε περίπτωση ύπαρξης στην ΕΕ υποκαταστήματος ανήκοντος σε επιχειρηματικό σχήμα με κύρια εγκατάσταση εκτός αυτής.

Η περαιτέρω όμως συμπεριφορά του κύριου φορέα δεν είναι οπωσδήποτε δεδομένη, εφόσον αυτός έχει έδρα εκτός ΕΕ. Έτσι, σε επίπεδο πρώτα πληροφόρησης η αντίστροφη αξιοποίησή της, από το υποκατάστημα δηλαδή προς τον κύριο φορέα, ενώ μοιάζει οιονεί αυτονόητη σε περίπτωση ενωσιακού ιδρύματος ή οργανισμού τόσο απευθείας, όσο και μέσω του ισχύοντος συστήματος των εθνικών ΜΧΠ (FIUs), εφόσον πρόκειται για κύριο φορέα τρίτης χώρας, η αντίστοιχη αντιμετώπιση δεν είναι αναγκαστικά όμοια. Τούτο οφείδεται να συγκέντρωση και κατάλληλη επεξεργασία των στοιχείων αναφορικά με το ξηλούμα, όπου συμπεριλαμβάνονται και οι προερχόμενες από τα εντός ΕΕ υποκαταστήματα πληροφορίες, για τις τρίτες χώρες διέρχεται μέσα από το ισχύον εθνικό τους δίκαιο, το οποίο δεν είναι απαραίτητο να συμβαδίζει με το ενωσιακό. Βέβαια, το πρόβλημα αμβλύνεται λόγω των υπαρχουσών διεθνών συ-

νεργασιών σε επίπεδο νομιμοποίησης εισόδων από εγκληματικές ενέργειες καθώς και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας⁷³, αλλή και λόγω της έντονα διεθνοποιημένης δραστηριοποίησης της FATF⁷⁴. Παρά ταύτα, δεν παύουν να υπάρχουν διαφορές στις οικείες θεσμικές προσεγγίσεις οφειλόμενες στον καθοριστικό εθνικό χαρακτήρα του ισχύοντος κάθε φορά νομικού πλαισίου, οι οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις μπορούν να αποδειχθούν ιδιαίτερα αρνητικές στην προσπάθεια ολοκληρωμένης και ενιαίας αντιμετώπισης του ξηλούματος. Όπως είναι λογικά επακόλουθο, το ίδιο πρόβλημα εμφανίζεται να υπάρχει - αναλογικά μάλιστα επαυξημένο - και όσον αφορά στον εκτός της πληροφόρησης ουσιαστικό τομέα της λήψης αποτρεπτικών ή κατασταλακτικών μέτρων από τρίτα κράτη, για τους λόγους που ήδη προαναφέρθηκαν⁷⁵.

Στις περιπτώσεις εξόχθου ομιλοποιημένων εταιρειών εντός ΕΕ, που ελέγχονται από κύριους φορείς εγκατεστημένους εκτός ΕΕ, δεν φαίνεται να υφίστανται ουσιαστικά προβλήματα. Τούτο δεδομένου ότι, όπως προεκτέθηκε⁷⁶, η Οδηγία 2005/60/ΕΚ προβλέπει την ευχέρεια διασποράς των αναγκαίων πληροφοριών καθώς και τη λήψη απαραίτητων αποτρεπτικών μέτρων αναφορικά με τα ενωσιακά καταρχάς υποκαταστήματα των εμπλεκόμενων ιδρυμάτων και οργανισμών, είτε αυτοί έχουν την έδρα τους στην ΕΕ είτε όχι. Το ίδιο όμως για λόγους ομοιόμορφης αντιμετώπισης του ξηλούματος θα πρέπει να γίνει δεκτό αναλογικά και για τις εντός ΕΕ ελεγχόμενες εταιρείες με κύρια ομιλική έδρα εκτός ΕΕ. Συνεπώς, δεν φαίνεται να προκύπτει θεσμικό κώλυμα ως προς την κατά πλήρη έκταση ενημέρωση και λήψη εντολών από ενωσιακή FIU σε παρόμοιες περιπτώσεις. Στο πνεύμα αυτό, δεν εμποδίζεται, αλλή αντιθέτως επιβάλλεται η παράλληλη σχετική ενημέρωση καθώς και λήψη κατάλληλων οδηγιών από μέρος και του αντίστοιχου εξωενωσιακού FIU της κύριας εγκατάστασης, ώστε να καταστεί δυνατός ο περαιτέρω διεθνής συντονισμός και ενδυνάμωση του αγώνα κατά του ξηλούματος σε κάθε επίπεδο.

11. Πέραν πάντως των ανωτέρω, θα πρέπει να επισημανθεί ότι τα όποια θέματα τυχόν διαφορο-

71. Βλ. και ανωτ. υπό 8 προκειμένου για υποκαταστήματα.

72. Ανωτ. σημ. 59, 61.

73. Ανωτ. υπό 3.

74. Ανωτ. σημ. 13-15.

75. Ανωτ. υπό 8.

76. Ανωτ. σημ. 72.

ποιημένης άμυνας απέναντα στο ζήτημα δεν καταγράφονται διεθνώς με κοινά ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά. Έτσι, εάν παρατηρούνται κάποιες περιορισμένες έστω αποκλίσεις σχετικά με την εγκατάσταση και λειτουργία υποκαταστημάτων στην ΕΕ από τρίτους κύριους χρηματοπιστωτικούς φορείς, το όλο ζήτημα δεν εμφανίζεται με τους ίδιους ακριβώς όρους προκειμένου για ομιλοποιημένες εταιρείες στην ΕΕ, οι οποίες ελέγχονται από φορείς με έδρα σε τρίτες χώρες. Τούτο διότι γενικότερα στην τελευταία αυτή περίπτωση δεν ενεργοποιείται η γνωστή αρχή της ενιαίας επιχειρηματικής και νομικής οντότητας που συναποτελούν τα υποκαταστήματα σε σχέση με τον κύριους φορείς τους⁷⁷, αλλά η αντίθετη αρχή της τυπικής αυτοτέλειας της νομικής προσωπικότητας μεταξύ συνδεδεμένων ευρύτερα επιχειρήσεων⁷⁸. Αλλά ακόμη και αν το πρόβλημα

σε παρόμοιες περιπτώσεις εμφανίζεται απομειωμένο για τους λόγους που ήδη εξετάστηκαν σε σχέση με ελεγχόμενους από τρίτες χώρες χρηματοπιστωτικούς φορείς λειτουργούντες εντός ΕΕ, δεν συμβαίνει απαραίτητα το ίδιο στην αντίστροφη εκδοχή, εφόσον δηλαδή πρόκειται για ελεγχόμενους από ενωσιακό έδαφος χρηματοπιστωτικούς φορείς, οι οποίοι όμως λειτουργούν εκτός ΕΕ. Έχοντας προφανώς υπόψη του ολόκληρο το αντίστοιχα υπάρχον φάσμα, ο ευρωπαϊκός νομοθέτης θέλησε να προστατεύσει, κατά το δυνατόν, το σύστημα καταπολέμησης του ξηλημάτος σε συνολικό επίπεδο, στον βαθμό τουλάχιστον που τούτο εξαρτάται από την ΕΕ, προωθώντας ταυτόχρονα τη σχετικά διεθνή συνεργασία, με τη θέσπιση του άρθρου 31 της Οδηγίας 2005/60/ΕΚ.

Σύμφωνα με το τελευταίο, τα κράτη-μέλη οφείλουν να απαιτούν από τα πιστωτικά ιδρύματα και τους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς που εμπλέκονται στο πεδίο εφαρμογής της οικείας ενωσιακής νομοθεσίας τη λήψη τουλάχιστον ισοδύναμων μέτρων στους τομείς της δέουσας επιμέλειας και της φύλαξης αρχείων⁷⁹, όπου φυσικά αυτό επιβάλλεται, σε σχέση με υποκαταστήματα και θυγατρικές τους⁸⁰ σε τρίτες χώρες. Αν μάλι-

77. Ανωτ. σημ. 62.

78. Άρθρο 42ε παρ. 5 ν. 2190/1920. Επιλεκτικά μεταξύ πολλών διαφωνικά, Δούβλης, Η συμβολή του δικαίου της επείξεσης στην επίλυση του προβλήματος της μονοπρόσωπης εταιρίας, Αφ. Κ. Ρόκα, 1985, 134 επ' *Ο ίδιος*, Συγκώνευση εμπορικών εταιριών και θεωρία της επείξεσης, 1986, 128 επ' *Ο ίδιος*, Η αμοιβαία συμμετοχή στο κεφάλαιο των εμπορικών εταιριών, ΕΕμπΔ 1986, 209 επ' *Ο ίδιος*, Η εφαρμογή του άρθρου 23α ν. 2190/20 στις συναλλαγές και ιδιαίτερα στην παροχή τραπεζικών εγγυήσεων, Δελτ. ΕΕΤ, τεύχ. 23/1989, 37 επ' *Ο ίδιος*, Ο νομικός έλεγχος των πολυεθνικών επιχειρήσεων. Το πρόβλημα υπό τη νέα παγκοσμιοποιημένη πραγματικότητα, 2001, 32 επ, 52 επ' *Ο ίδιος*, Η επίδραση του κοινοτικού δικαίου, σε: *Περάκης*, ΔικΑΕ, τ. 1, 2002², Εισαγ. Μέρος, 142 επ' *Ο ίδιος* (2003), 173, σημ. 414· θ. Λιακόπουλος, Η άρση της αυτοτέλειας του νομικού προσώπου στη νομοθεσία, 1993², 124 επ' θ. Δερμιτζάκη, Προβλήματα ευθύνης στους ομίλους επιχειρήσεων, 2001, 1 επ, 41 επ, 75 επ' Δ. Αυγητίδης, Συνδεδεμένες επιχειρήσεις και εταιρικό δίκαιο, σε: *Περάκης*, ΔικΑΕ, τ. 1, 2002², Εισαγ. Μέρος, 253 επ' Γ. Σωτηρόπουλος, Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις κατά τον Κ.Ν. 2190/1920 και τα ΔΛΠ, σε: *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών Λόγων*, Σύγχρονες εξελίξεις στο λογιστικό και ελεγκτικό δίκαιο (15^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου), 2006, 127 επ' *Ο ίδιος*, Ενοποιημένοι λογαριασμοί, σε: *Περάκης*, ΔικΑΕ, τ. 2, 2010², 90, αριθ. 1 επ' Μ. Βαρελά, Η διαμόρφωση της εσωτερικής ευθύνης στους ομίλους εταιριών. Η διαχείριση της ομιλοποιημένης Α.Ε., 2007, 11 επ, 81 επ, 121 επ' Ν. Ρόκας, Εμπορικές εταιρίες, 2008⁶, 578 επ' Κ. Ρήγας, Η άρση της αυτοτέλειας του νομικού προσώπου, 2008, 15 επ, 84 επ, 167 επ' Βελέντζας (2008), 287 επ' Αντωνόπουλος (2009³), 633 επ, 639 επ' Ε. Αλεξανδρίδου, Δίκαιο εμπορικών εταιριών-Κεφαλαίουακές εταιρίες, τεύχ. Β', 2009³, 425 επ' Ν. Δαβρόδος, Συνδεδεμένες επιχειρήσεις και εταιρικό δίκαιο, σε: *Περάκης*, ΔικΑΕ, τ. 1, 2010², Εισαγ.

Μέρος, 45 επ' Α. Μεταλλινός, Τα ιδιωτικά νομικά πρόσωπα, σε: Χ. Παμπούκη, Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, 2010, 92 επ' Χ. Παμπούκης (2010), 122 επ. Χαρακτηριστικά, πρβλ. σχετικά πρόσφατα, ΑΠ 873/2009, ΕΕμπΔ 2009, 822 επ.

79. Κεφ. II και IV της οδηγίας αντίστοιχα. Ο τομέας του Κεφ. III σχετικά με τις υποχρεώσεις αναφοράς, που ειδήγως δεν συμπεριλαμβάνεται στην παρ. 1 του άρθρου 31 της οδηγίας, μπορεί να καλυφθεί υπό ευρύτερο πρίσμα για τους χρηματοπιστωτικούς ομίλους μέσω αναλογικής εφαρμογής της ρύθμισης του άρθρου 28 παρ. 3 της οδηγίας (ανωτ. υπό θ, *in fine*-9), σε συνδυασμό προς την αρχή της ενιαίας επιχειρηματικής και νομικής οντότητας για τα υποκαταστήματα (ανωτ. υπό 10).

80. Το άρθρο 31 παρ. 1, αλλά και το συναφές άρθρο 34 παρ. 2 της οδηγίας χρησιμοποιούν συγκεκριμένα τον όρο «θυγατρικές πλειοψηφικής συμμετοχής». Είναι όμως προφανές ότι η ορολογία αυτή αναφέρεται στο συνήθως συμβαίνον σε ανάλογες περιπτώσεις ομιλοποίησης εταιριών, χωρίς να μπορούν να αποκλεισθούν οι υπόλοιπες μέθοδοι άμεσου ή έμμεσου ελέγχου των αντίστοιχων επιχειρήσεων. Προς αυτήν άλληλωσε την ερμηνεία συντείνει και η εν γένει αναφορά σε θυγατρικές των κοινοτικών κειμένων, όπως τα άρθρα 1-2 της έβδομης εταιρικής Οδηγίας 83/349/ΕΟΚ (ΕΕ 18.7.1983, L 193/1 και τελευταία ενοποιημένη απόδοση της 16.7.2009), το άρθρο 4, περ. 29 Οδηγίας 2004/39/ΕΚ (ανωτ. σημ. 61), άρθρο 4, περ. 13 Οδηγίας 2006/48/ΕΚ (ανωτ. σημ. 61) καθώς και άρθρο 3 παρ. 2

στα η νομοθεσία των χωρών αυτών δεν επιτρέπει την εφαρμογή τέτοιων ισοδύναμων μέτρων, τα κράτη-μέλη θα πρέπει να απαιτούν από τα σχετικά ιδρύματα και οργανισμούς να ενημερώνουν τις αρμόδιες αρχές του κάθε κράτους-μέλους προέλευσης. Στη συνέχεια, η ίδια διάταξη της οδηγίας προβλέπει την περαιτέρω αμοιβαία ενημέρωση κρατών-μελών και Ευρωπαϊκής Επιτροπής με στόχο την ανάληψη συντονισμένης δράσης για την επίτευξη λύσης. Τέλος, η οδηγία επιβάλλει στα κράτη-μέλη να απαιτούν στην προκειμένη περίπτωση από τα εμπλεκόμενα ιδρύματα και οργανισμούς τους τη λήψη πρόσθετων μέτρων για την αποτελεσματική αντιμετώπιση τόσο του ξηληύματος, όσο και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

12. Με το ίδιο εμφανώς σκεπτικό, το άρθρο 34 της οδηγίας επιβάλλει στα εμπλεκόμενα ιδρύματα και οργανισμούς τη θέσπιση επαρκών και κατάλληλων πολιτικών καθώς και διαδικασιών εφαρμογής των επί μέρους ρυθμίσεων της οδηγίας, με σκοπό την πρόληψη και παρεμπόδιση του ξηληύματος και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Η εν λόγω μάλιστα διάταξη συνεχίζει ορίζοντας ότι τα κράτη-μέλη οφείλουν να απαιτούν από τα παραπάνω ιδρύματα και οργανισμούς, όπως αυτά κοινοποιούν τις σχετικές πολιτικές και εφαρμοστικές διαδικασίες τόσο στα υποκαταστήματα, όσο και στις «θυγατρικές τους εταιρείες, την κυριότητα των οποίων έχουν κατά πλειοψηφία, που ευρίσκονται σε τρίτες χώρες»⁸¹. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η ενδοομιλική ανταλλαγή πληροφοριών περί ξηληύματος σε ενωσιακό και μη

Οδηγός 2006/49/ΕΚ (ΕΕ 30.6.2006, L 177/201 και τελευταία εννοποιημένη απόδοση της 7.12.2009). Σχετικά, Δούβλης (2002³), 128 επ· Ο ίδιος (2003), 116, 170, σημ. 402, 173, σημ. 412, 176· Βενέρης (2006), 92 επ· Σωτηρόπουλος (2006), 137 επ, 168 επ· Ο ίδιος, *Ενοποιημένοι λογαριασμοί, σε: Περάκης, ΔικΑΕ, τ. 2, 2010³, 90, αριθ. 1 επ· Αντωνόπουλος (2009³), 19 επ· Ψυχομάνης (2009³), 98 επ, 210 επ. Από την άποψη αυτή, καταλληλότερη ουσιαστικά εμφανίζεται στην προκειμένη περίπτωση η έννοια των συνδεδεμένων εταιρειών/επιχειρήσεων (ανωτ. σημ. 78). Τυχόν δήλωστε διαφορετική στενή ερμηνευτική προσέγγιση της χρησιμοποιούμενης ορολογίας οδηγεί σε φακίδευση του σκοπού του ευρωπαϊού νομοθέτη, αφού όλες οι μη υπαγόμενες πλέον μορφές ομιλοποίησης εταιρειών θα παρέμεναν εκτός πεδίου ελέγχου του ξηληύματος. Για τον χρηματοπιστωτικό τομέα, βλ. άρθρο 2 παρ. 14-16 και άρθρο 33 ν. 3601/2007.*

81. Ανωτ. σημ. 80.

επίπεδο εμφανίζεται όχι μόνον επιτρεπτή, αλλά επιβεβλημένη⁸², ενώ η νομιμότητα λήψης συγκεκριμένων μέτρων αποτροπής του ξηληύματος θα κριθεί βάσει του ισχύοντος εθνικού θεσμικού πλαισίου του κράτους εγκατάστασης, είτε πρόκειται για την ΕΕ είτε για τρίτη χώρα⁸³.

Βεβαίως, διαφέρει εντελώς το ζήτημα τυχόν εφαρμογής μέτρων εθνικού χαρακτήρα για το ξηληύμα στο εσωτερικό της ΕΕ προκειμένου για υποκαταστήματα ή ομιλοποιημένες εταιρείες ελεγχόμενες από επιχειρηματικό φορέα με κύρια εγκατάσταση σε κράτος εκτός ΕΕ. Επειδή η συγκεκριμένη περίπτωση υπάγεται γενικότερα στην κατηγορία της εξωεδαφικής πλέον εφαρμογής νομικών ρυθμίσεων, είναι προφανές ότι εδώ θα ακολουθηθούν οι σχετικοί κανόνες βάσει ανάλογων κριτηρίων αμοιβαιότητας, συμβατότητας κλη σε σχέση με την ενωσιακή νομοθεσία καθώς και σε συνάρτηση με αντίστοιχες διμερείς ή διεθνείς συνθήκες⁸⁴.

IV. Ο έλεγχος των χρηματοπιστωτικών ομίλων βάσει του ν. 3691/2008

A. Εθνικό και ενωσιακό επίπεδο

13. Μεταφέροντας στην εσωτερική μας έννο-

82. Ανωτ. υπό 9, *in fine* και σημ. 79.

83. Βλ. και ανωτ. υπό 9, *in fine*.

84. Για την εξωεδαφική εφαρμογή του δικαίου, η οποία βέβαια συναντάται συχνότερα στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού, βλ. επιλεκτικά και μεταξύ πολλών, Ν. Κοσμίδης, *Διεθνείς συγκεντρώσεις επιχειρήσεων*, 2002, 3 επ, 55 επ· Ε. Σταματούδη, *Η εξωεδαφική εφαρμογή του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού σύμφωνα με το δίκαιο των Ηνωμένων Πολιτειών και το κοινοτικό δίκαιο, σε: Σύνοδος Ελλήνων Εμπορολογών*, Το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο του Εμπορίου (17^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου), 2008, 211 επ· Χ. Αποστολόπουλος, *Η εξωεδαφική εφαρμογή του αμερικανικού δικαίου σημάτων κατά τη νομολογία των δικαστηρίων των ΗΠΑ - Αναφορές σε αντίστοιχες αποφάσεις εθνικών δικαστηρίων στην Ευρώπη, σε: Σύνοδος Ελλήνων Εμπορολογών*, Το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο του Εμπορίου (17^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου), 2008, 347 επ· *Μεταλληνός (2010)*, 87· Γ. Αυγερινός, *Θεμελιώδη στοιχεία κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού, σε: Χ. Παμπούκη, Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών*, 2010, 1232 επ· Χ. Μειδάνης, *Αλληλοπές διατάξεις με εξωχώρια ισχύ, σε: Χ. Παμπούκη, Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών*, 2010, 1370 επ· Χ. Σταμέλος, *ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ του δικαίου ανταγωνισμού σε ΗΠΑ και ΕΕ μετά το 2005: ιδίως το Μνημόνιο Συνεργασίας ΗΠΑ - Ρωσίας και η ποινικοποίηση του δικαίου ανταγωνισμού στην Ιρλανδία*, ΔΕΕ 2010, 156 επ, 161· Α. Κοτσόλης, *Δίκαιο ανταγωνισμού*, 2010³, 601.

μη τάξη τις Οδηγίες 2005/60/ΕΚ και 2006/70/ΕΚ⁸⁵, ο ν. 3691/2008⁸⁶ (στο εξής: νόμος) δεν παρεκκλίνει ουσιαστικά των σχετικών ενωσιακών ρυθμίσεων, παρά τον χαρακτήρα της κεντρικής Οδηγίας 2005/60/ΕΚ ως ελάχιστης εναρμόνισης για τα κράτη-μέλη⁸⁷. Έτσι, η παρ. 2, περ. δ' του άρθρου 2 του νόμου συμπεριλαμβάνει φυσικά στην έννοια του ξηληύματος τη χρησιμοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα⁸⁸ μέσω τοποθέτησης ή διακίνησης εσόδων προερχόμενων από εγκληματικές δραστηριότητες, ώστε τα εν λόγω έσοδα να αποκτήσουν ναυμοφάνεια. Περαιτέρω, η παρ. 3 του άρθρου 2 του νόμου διευκρινίζει ότι νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές πράξεις υπάρχει και εφόσον οι τελευταίες έλαβαν χώρα σε άλλο κράτος, υπό τη διπλή βεβαίως προϋπόθεση ότι αφενός μεν θα αποτελούσαν βασικό αδίκημα⁸⁹ αν διαπράττονταν στην Ελλάδα, αφετέρου δε ότι θεωρούνται αξιόποινες σύμφωνα με το δίκαιο του τόπου πραγμάτωσης.

Σε επίπεδο εξήλητου ορισμών, το άρθρο 4 παρ. 4 του νόμου προσδιορίζει ως χρηματοπιστωτικό όμιλο το σύνολο των επιχειρήσεων των προηγούμενων παρ. 2-3 του παρόντος άρθρου, δηλαδή πιστωτικά ιδρύματα⁹⁰ και λοιπούς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς⁹¹, που αποτελούνται κα-

85. Ανωτ. σημ. 33-35, 44.

86. Ανωτ. σημ. 44.

87. Ανωτ. υπό 8.

88. Επισημαίνεται ότι στην προκειμένη περίπτωση η σχετική ευρεία ογκωδίστη έννοια καταλαμβάνει όλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα εποπτεύονται από την ΤτΕ, την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, την Επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης (ανωτ. σημ. 47) και την Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (άρθρο 4 παρ. 9 και άρθρο 6 του νόμου).

89. Σύμφωνα ειδικότερον με τα προβλεπόμενα από το άρθρο 3 του νόμου.

90. Ως τέτοια, ορίζονται κυρίως οι τράπεζες, συμπεριλαμβανομένης της ΤτΕ, αλλά και τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος καθώς και τα στερούμενα νομικής προσωπικότητας υποκαταστάματα (ανωτ. σημ. 62) και γραφεία αντιπροσωπείας αλλοδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων που λειτουργούν στην Ελλάδα. Μάλιστα διευκρινίζεται ότι τυχόν περισσότερα υποκαταστάματα στη χώρα μας του ίδιου αλλοδαπού πιστωτικού ιδρύματος αντιμετωπίζονται ως ενιαίο σύνολο.

91. Όπου, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνονται και τα ιδρύματα πληρωμών. Για τα τελευταία, βλ. άρθρα 4 παρ. 4 και 5 επ Οδηγίας 2007/64/ΕΚ (ανωτ. σημ. 33) καθώς και ταυτίζομενες διατάξεις του εναρμονιστικού ν. 3862/2010. Σύμφωνα εξήλητου με την παρ. 4 του Κεφ. VI ΠΔΤΕ 2628/

ταρχάς από τη μητρική επιχείρηση με έδρα στην Ελλάδα και τις θυγατρικές της. Μη εξειδικευμένος του νόμου, είναι προφανές με βάση την καθαυτή φύση ομιλοποίησης των επιχειρήσεων ότι οι υπόψη θυγατρικές μπορούν να ευρισκονται εγκατεστημένες τόσο στη χώρα μας, όσο και στο εξωτερικό, εντός ή εκτός ΕΕ. Στο ίδιο ουσιαστικά πλαίσιο, η έννοια του χρηματοπιστωτικού ομίλου επεκτείνεται και στις επιχειρήσεις εκείνες όπου μητρική ή/και θυγατρικές κατέχουν ειδική συμμετοχή ή αποτελούν ευρύτερα συνδεδεμένες μεταξύ τους επιχειρήσεις ή επί των οποίων ασκείται σημαντική επιρροή ή υφίσταται άλλος στενός γενικότερος δεσμός ή τελούν υπό ενιαία διοίκηση. Για όλες τις παραπάνω επί μέρους έννοιες, η επισκοπούμενη διάταξη του νόμου παραπέμπει στο άρθρο 42ε παρ. 5 ν. 2190/1920⁹², σε συνδυασμό με το άρθρο 2 παρ. 12-16 ν. 3601/2007, επισημαίνοντας τουτόχρονα ότι ως μεγαλύτερη εταιρεία του ομίλου θεωρείται η εμφανίζουσα το υψηλότερο μέγεθος ισολογισμού κατά την αμέσως προηγούμενη χρήση.

Τυπικά διαφορετική, ουσιαστικά όμως συναφής και συμπληρωματική των ανωτέρω είναι η διάταξη του άρθρου 4 παρ. 16 του νόμου, με την οποία ορίζεται η έννοια του πραγματικού δικαιούχου ενός νομικού προσώπου. Σύμφωνα με αυτήν, είτε πρόκειται για εταιρείες είτε για λοιπές νομικές οντότητες, ως τέτοιος δικαιούχος θεωρείται το φυσικό ή τα φυσικά πρόσωπα που ελέγχουν άμεσα ή έμμεσα το 25% τουλάχιστον του κεφαλαίου ή των περιουσιακών κατά περίπτωση στοιχείων του νομικού προσώπου⁹³. Από τον συνδυασμό επομένως των παραπάνω ρυθμίσεων μπορεί να προκύψει για την εφαρμογή της νομοθεσίας εναντίον του ξηληύματος όχι μόνον η ταυτότητα της ελέγχουσας χρηματοπιστωτικού ομίλου εταιρείας/επιχείρησης, αλλά και ο πραγμα-

30.9.2010 (ΦΕΚ/Β/1677/21.10.2010), η εφαρμογή στα ιδρύματα πληρωμών των υποχρεώσεων τήρησης της σχετικής με το ζήτημα κανονιστικής νομοθεσίας θα εξειδικευθεί στο μέλλον, εφόσον απαιτηθεί, με χωριστή απόφαση της ΤτΕ.

92. Ανωτ. σημ. 78, 80.

93. Ας σημειωθεί, ότι βάσει της παρ. 1 του άρθρου 4 του νόμου η έννοια της περιουσίας, όπου συγκρατηγούνται και τα προς νομιμοποίηση έσοδα από εγκληματικές δραστηριότητες, είναι ευρύτερη και περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, οικονομικά στοιχεία κάθε είδους, ενσώματα ή ασώματα, υλικά ή άυλα, ηλεκτρονικής ή ψηφιακής μορφής.

τικός ή οι πραγματικοί δικαιούχοι - φυσικά πρόσωπα ενός τέτοιου ομίλου.

14. Όσον αφορά ειδικότερα το πεδίο της συνήθους δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη, η παρ. 9 του άρθρου 13 του νόμου ορίζει ότι εφόσον αντιμετωπίζεται η διενέργεια συνδεδεμένων συναλλαγών με συμμετοχή δύο ή περισσότερων πιστωτικών ιδρυμάτων, χρηματοπιστωτικών οργανισμών ή λοιπών υπόχρεων προσώπων, επιβάλλεται η λήψη των προβλεπόμενων σχετικών μέτρων από τον καθένα των εμπλεκόμενων φορέων, εκτός της περίπτωσης εφαρμογής της δέουσας επιμέλειας από τρίτα μέρη⁹⁴. Είναι προφανές ότι εδώ υπάγονται κατ' εξακρίβωσιν οι συναλλακτικές πράξεις εντός χρηματοπιστωτικών ομίλων (ενδοομιλικές συναλλαγές), οι οποίες άηλωστε από τη φύση τους είναι το ίδιο συχνές, όσο και ύποπτες από πλευράς ξεπληύματος.

Αλλά και στο επίπεδο της απλουστευμένης δέουσας επιμέλειας, η διάταξη του άρθρου 17 παρ. 1 του νόμου δεν μπορεί παρά να αφορά και στους χρηματοπιστωτικούς ομίλους. Τούτο στον βαθμό όπου επιτρέπεται η παρέκκλιση από ρυθμίσεις συνήθους δέουσας επιμέλειας για πιστωτικά ιδρύματα ή χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς που εδρεύουν εντός ή εκτός ΕΕ, με τον επιπρόσθετο στην τελευταία περίπτωση όρο περί ύπαρξης τουλάχιστον ισοδύναμης προς το ενωσιακό μοντέλο εποπτείας αντι-ξεπληύματος.

15. Σχετικά εξάλλου με τις υποχρεώσεις αναφοράς υποκαταστημάτων ή γραφείων αντιπροσωπείας ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων ή χρηματοπιστωτικών οργανισμών που λειτουργούν σε τρίτη χώρα, οι αντίστοιχες περί ξεπληύματος πληροφορίες διαβιβάζονται μεν προς την αρμόδια αλλοδαπή FIU του εκτός ΕΕ τόπου εγκατάστασης⁹⁵, παράλληλα όμως οι ίδιες πληροφορίες οφείλουν να γνωστοποιηθούν και προς την ελληνική μητρική τους εταιρεία. Η μητρική βεβαίως επεξεργάζεται σε παρόμοιες συνθήκες θα πρέπει να ενημερώσει με τη σειρά της την ελληνική FIU. Τούτο προκύπτει σαφώς ενόψει του συνδυασμού των διατάξεων των άρθρων 26 παρ. 4 και 44 παρ. 2 του νόμου. Η τελευταία μάλιστα

94. Άρθρα 23 επ του νόμου.

95. Υπό την προϋπόθεση βεβαίως ύπαρξης στην τρίτη χώρα ισοδύναμου τουλάχιστον θεσμικού πλαισίου προστασίας από το ξέπλημα σε αντιστάση προς το ενωσιακό (άρθρο 26 παρ. 3 σε συνδ. με άρθρο 32 παρ. 2 του νόμου). Βλ. και ΠΟΛ. 1067/5.4.2011, ΝΟΜΟΣ.

ρύθμιση προβλέπει συγκεκριμένα ότι κάθε χρηματοπιστωτικός όμιλος ορίζει ένα διευθυντικό στέλεχος από τη μεγαλύτερη εταιρεία του ομίλου ως συντονιστή για την εξασφάλιση της τήρησης των εκ του νόμου γενικότερα υποχρεώσεων από μέρος των υπόλοιπων εταιρειών του ομίλου. Στις εν λόγω υποχρεώσεις ρητά συγκαταλέγονται και όσες σχετίζονται με συνεργασία, ανταλλαγή πληροφοριών, υποβολή εκθέσεων κλη τόσο ενδοομιλικά, όσο και προς την Αρχή του ν. 3932/2011⁹⁶, στην οποία ο υπεύθυνος συντονιστής παρέχει υπό μορφή αναφοράς στοιχεία για όλες τις εταιρείες του ομίλου.

Περαιτέρω, σε αντίθεση με την απαγόρευση γνωστοποίησης προς κάθε εμπλεκόμενο ή τρίτο οποιασδήποτε πληροφορίας περί διεξαγωγής έρευνας για ξέπλημα σύμφωνα με το άρθρο 31 του νόμου, το επόμενο άρθρο 32 παρ. 2 όχι μόνον επιτρέπει, αλλά ευνοεί με τον τρόπο του την ενδοομιλική ανταλλαγή πληροφοριών που σχετίζονται με τη νομιμοποίηση παρανόμως κτηθέντων εσόδων. Τούτο μάλιστα μπορεί να γίνεται ανεμπόδιστα σε επίπεδο χρηματοπιστωτικού ομίλου τόσο μεταξύ αντίστοιχου φορέα με έδρα στην Ελλάδα και φορέα εγκατεστημένου σε άλλο κράτος-μέλος της ΕΕ, όσο και προκειμένου για ομιλικό φορέα εγκατεστημένο εκτός ΕΕ, αρκεί στην τελευταία περίπτωση η τρίτη χώρα να διαθέτει θεσμικό πλαίσιο κατά του ξεπληύματος τουλάχιστον ισοδύναμο προς το ενωσιακό. Ενόψει φυσικά είναι ότι στις περιπτώσεις αυτές ο υπεύθυνος συντονιστής της ενδοομιλικής πληροφοροφόρησης που θα εδρεύει στην Ελλάδα οφείλει σύμφωνα με τα αμέσως προαναφερθέντα να ενημερώσει αρμοδίως την ελληνική FIU (Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας).

16. Ακολούθως, το άρθρο 36 του νόμου επιβάλλει στις θυγατρικές χρηματοπιστωτικών ομίλων καθώς και στα υποκαταστήματα, ανεξάρτητα από το αν ευρίσκονται εντός ή εκτός ΕΕ, ισοδύναμες υποχρεώσεις τήρησης αρχείων και στοιχείων με εκείνες που ισχύουν στο εσωτερικό πεδίο⁹⁷. Λόγω της γραμματικής διατύπωσης της συ-

96. Ανωτ. σημ. 44-45.

97. Παραπέμποντας στο προηγούμενο άρθρο 35 του νόμου, που ρυθμίζει τη φύλαξη αρχείων και στοιχείων από υπόχρεα πρόσωπα στην Ελλάδα.

γκεκριμένης διάταξης⁹⁸ με εννοιολογική εστίαση στο άρθρο 4 παρ. 4 του νόμου ως προς την ομιλική διάσταση, ισχύουν και στην προκειμένη περίπτωση όσα προαναφέρθηκαν για το ζήτημα⁹⁹. Αρα, οι σχετικές υποχρεώσεις θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι κατολαμβάνουν ουσιαστικά κάθε συνδεδεμένη επχείρηση, μαζί φυσικά με τα μη διαθέσιμα αυθύπαρκτη νομική οντότητα υποκαταστήματα¹⁰⁰. Με το ίδιο πνεύμα, το άρθρο 41 παρ. 2-3 του νόμου ορίζει ότι το πιστωτικά ιδρύματα και οι λοιποί χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί φροντίζουν για την εφαρμογή των κατάλληλων εσωτερικών διαδικασιών πολιτικής αντι-ξηλιύματος και σε ενδοομιλικό επίπεδο με εθνική ή διασυνοριακή ακτίνα δράσης τόσο εντός, όσο και εκτός ΕΕ.

Τέλος, είναι προφανές ότι η κάθε μορφής ευθύνη, ποινική, διοικητική ή αστική, που μπορεί να προκύψει τόσο βάσει των άρθρων 51-52 του νόμου, όσο και των λοιπών ειδικών ρυθμίσεων, όπως εκείνων της ΕΠΘ 290/2009¹⁰¹, αποκτούν στην περίπτωση των χρηματοπιστωτικών ομίλων πολυπλοκότητα ισχύ λόγω κυρίως της χωριστής νομικής οντότητας των φορέων – νομικών προσώπων, τα οποία συνήθως συναπαρτίζουν έναν τέτοιον όμιλο. Αλλά και η ανάσχεση «συνεισφορά» των υποκαταστημάτων μπορεί να αποδειχθεί διόλου ευκαταφρόνητη. Αν μάλιστα ληφθεί υπόψη ότι παρόμοια πολυδιάστατη τις περισσότερες φορές ευθύνη μπορεί να δημιουργηθεί τόσο σε αμιγώς εθνικό, όσο και προσθετικά σε διασυνοριακό επίπεδο, εντός ή εκτός ΕΕ, τα συμπεράσματα είναι ευκόλως εννοούμενα όσον αφορά στην ιδιαίτερη προσοχή που θα πρέπει να αποδίδεται στην ορθή τήρηση των κατάλληλων πολιτικών και λοιπών μέτρων κατά του ξηλιύματος σε επίπεδο χρηματοπιστωτικών ομίλων.

B. Η εξωενωσιακή διάσταση

17. Εκείνο που καταρχάς θα πρέπει να διευκρινισθεί είναι ότι η διάταξη του άρθρου 2 παρ. 3 του νόμου, σύμφωνα με την οποία νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές πράξεις υπάρχει και εφόσον αυτές έλαβαν χώρα σε άλλο κράτος, δεν μπορεί τελεολογικά παρά να ισχύει και για τις εκτός ΕΕ επικράτειες. Τυχόν αντίθετη προσέγγιση θα ακύρωνε στην ουσία την έντονα πλέον διε-

θνοποιημένη δράση κατά του ξηλιύματος και της τρομοκρατίας, με κύριο άξονα τη λειτουργία της FATF¹⁰². Φυσικά, συνεχίζει και στην περίπτωση αυτή να απαιτείται η διπλή προϋπόθεση αφενός μεν του να αποτελούν οι διερευνώμενες ενέργειες βασικό αδίκημα αν διαπράττονταν στην Ελλάδα, αφετέρου δε του να θεωρούνται αξιόποινες σύμφωνα βεβαίως και με το δίκαιο του τόπου πραγματοποίησής τους. Αναφορικά εξάλλου με την έννοια του χρηματοπιστωτικού ομίλου σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 4 του νόμου, είναι κατά τα προεκτεθέντα¹⁰³ εμφανές ότι τα ελεγχόμενα – ομιλοποιημένα νομικά πρόσωπα θα πρέπει να υπολογίζονται πέραν των θυγατρικών σε κάθε μορφής συνδεδεμένη επχείρηση εγκατεστημένη και εκτός ΕΕ. Το ίδιο άλλωστε πρέπει να γίνει δεκτό και προκειμένου για τα υποκαταστήματα, τα οποία και αυτά είναι βεβαίως δυνατόν να λειτουργούν σε μη ενωσιακές χώρες¹⁰⁴.

Περαιτέρω, υπενθυμίζεται¹⁰⁵ ότι σε συνάρτηση με την απλουστευμένη δέουσα επιμέλεια το άρθρο 17 παρ. 1 του νόμου, σκοπούμενο και από πλευράς χρηματοπιστωτικών ομίλων, επιτρέπει ορισμένη παρέκκλιση από τις σχετικές ρυθμίσεις για πιστωτικά ιδρύματα ή χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς που εδρεύουν και εκτός ΕΕ, υπό την προϋπόθεση όμως της πρόβλεψης τουλάχιστον ισοδύναμης προς το ενωσιακό μοντέλο ε-ποπτείας για την αντιμετώπιση του ξηλιύματος από την τρίτη χώρα υποδοχής. Όσον αφορά στις υποχρεώσεις αναφοράς υποκαταστημάτων ή γραφείων αντιπροσωπείας ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων ή χρηματοπιστωτικών οργανισμών που λειτουργούν σε εκτός ΕΕ κράτος, επαναλαμβάνεται¹⁰⁶ ότι οι όποιες περι ξηλιύματος πληροφορίες θα πρέπει να διαβιβάζονται πρωτίστως στην αρμόδια FIU του τόπου υποδοχής, ενώ ταυτόχρονα τα εν λόγω στοιχεία οφείλουν να

102. Ανωτ. υπό 3-5, 7, 9-10.

103. Ανωτ. υπό 13.

104. Αντιστρόφως, βάσει του άρθρου 3 παρ. 1-2 της οδηγίας 2005/60/ΕΚ όλες οι απαραίτητες πληροφορίες καθώς και οι σχετικές αποτρεπτικές του ξηλιύματος ενέργειες πρέπει να απευθύνονται και στα ενωσιακά υποκαταστήματα των εμπλεκόμενων πιστωτικών ιδρυμάτων και λοιπών χρηματοπιστωτικών οργανισμών, είτε οι τελευταίοι αυτοί φορείς έχουν την έδρα τους στην ΕΕ είτε όχι (ανωτ. σημ. 72).

105. Ανωτ. υπό 14.

106. Ανωτ. υπό 15.

98. Άρθρο 36 παρ. 1, εδ. α' του νόμου.

99. Ανωτ. υπό 13.

100. Ανωτ. σημ. 62, 64, 77, 90.

101. Ανωτ. σημ. 49 και κατωτ. υπό 21.

γνωστοποιηθούν και προς την ελληνική FIU μέσω της μητρικής εταιρείας στη χώρα μας. Από την άλλη πάντως πλευρά, το άρθρο 18 του νόμου δεν επιτρέπει την εφαρμογή απλουστευμένης δέουσας επιμέλειας επί πιστωτικών ιδρυμάτων, χρηματοπιστωτικών οργανισμών και εισηγμένων εταιρειών τρίτης χώρας, την οποίαν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει χαρακτηρίσει μη αξιόπιστη σε σχέση με το ισχύον ενωσιακό επίπεδο προστασίας κατά του ξηληύματος.

18. Όπως εξάλλου προειπώθηκε¹⁰⁷, με βάση το άρθρο 32 παρ. 2 του νόμου επιτρέπεται η ενδοομιλική ανταλλαγή πληροφοριών που σχετίζονται με το ξέλημα μεταξύ χρηματοπιστωτικού φορέα με έδρα στην Ελλάδα και φορέα εγκατεστημένου εκτός ΕΕ, αρκεί η τρίτη χώρα υποδοχής να διαθέτει θεσμικό πλαίσιο αντιμετώπισης του ξηληύματος τουλάχιστον ισοδύναμο προς εκείνο της ΕΕ. Στις περιπτώσεις αυτές οι σχετικές πληροφορίες θα πρέπει κατά τα προεξετασθέντα¹⁰⁸ να διαβιβάζονται στην αρμόδια FIU του τόπου υποδοχής, ενώ παράλληλα ο υπεύθυνος συντονιστής της ενδοομιλικής πληροφοροφόρησης στους κόλπους του ελληνικού κύριου φορέα ως συναποδέκτης των οικείων πληροφοριών είναι υποχρεωμένος σύμφωνα με τα ήδη αναφερθέντα¹⁰⁹ να ενημερώσει αρμοδίως την ελληνική FIU.

Από την άλλη πλευρά, το προεκτεθέν άρθρο 36 του νόμου επιβάλλει στις όποιες εκτός ΕΕ συνδεδεμένες επιχειρήσεις και στα αντίστοιχα υποκαταστήματα χρηματοπιστωτικών ομίλων ισοδύναμες υποχρεώσεις τήρησης αρχείων και στοιχείων με εκείνες που ισχύουν σε εθνικό επίπεδο¹¹⁰. Εφόσον πάντως η νομοθεσία εκτός ΕΕ κράτους υποδοχής δεν επιτρέπει σε μεγαλύτερη ή μικρότερη έκταση την υλοποίηση των μέτρων φύλαξης αρχείων και στοιχείων από μέρος χρηματοπιστωτικών φορέων με κεντρική εγκατάσταση στην Ελλάδα, το υπόχρεο πρόσωπο του άρθρου 35 του νόμου οφείλουν να ενημερώσουν σχετικά την ελληνική FIU και τις υπόλοιπες αρμόδιες εθνικές αρχές. Οι τελευταίες με τη σειρά τους απευθύνουν ανάλογη αναφορά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, παράλληλα δε οι εμπλεκόμενοι χρηματοπιστωτικοί όμιλοι υποχρεούνται να λά-

βουν με σφειπρία το εθνικό μας πεδίο εκείνα τα κατάλληλα πρόσθετα μέτρα που θα εμποδίζουν αποτελεσματικά κινήσεις ξηληύματος σε ενδοομιλικό πλέον διασυνοριακό επίπεδο.

Περαιτέρω, το άρθρο 41 παρ. 2 του νόμου ήδη αναφέρθηκε ότι επιβάλλει στα πιστωτικά ιδρύματα και τους λοιπούς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς τη μέριμνα για την εφαρμογή των κατάλληλων εσωτερικών διαδικασιών πολιτικής κατά του ξηληύματος και σε ενδοομιλικό εξωενωσιακό πεδίο¹¹¹. Σε μια τέτοια περίπτωση, αν η νομοθεσία του τρίτου κράτους υποδοχής δεν επιτρέπει σε οποιαδήποτε έκταση την εφαρμογή κατάλληλων πολιτικών εναντίον του ξηληύματος, τότε ισχύουν όσα και προκειμένου για τα αμέσως προεκτεθέντα ως προς το άρθρο 36 του νόμου. Ειδικότερα μάλιστα παρέχεται η δυνατότητα εφαρμογής του αυστηρότερου δικαίου μεταξύ ελληνικού και εκείνου της χώρας υποδοχής, εφόσον βεβαίως τούτο δεν προοκρούει σε δικαϊκό κανόνα της τελευταίας. Τέλος, υπενθυμίζεται ότι οι διατάξεις περί ευθύνης κάθε μορφής σύμφωνα με τα άρθρα 51-52 του νόμου καθώς και βάσει λοιπών ειδικών ρυθμίσεων στο ιδιαίτερο πλαίσιο λειτουργίας χρηματοπιστωτικών ομίλων είναι δυνατόν να ενεργοποιηθούν και σε εκτός ΕΕ επίπεδο, με ό,τι τούτο συνεπάγεται αναφορικά με την ανάγκη ορθής εφαρμογής των κατάλληλων πολιτικών και λήψης αντίστοιχων μέτρων αντιμετώπισης του ξηληύματος.

V. Ο κανονιστικός έλεγχος

19. Επισημαίνεται καταρχάς ότι τα επί μέρους εποπτικά όργανα, μεταξύ των οποίων και η ΤΕΕ όσον αφορά στα πιστωτικά ιδρύματα και τους λοιπούς χρηματοπιστωτικούς φορείς, που από τις διατάξεις του άρθρου 6 του νόμου προβλέπονται για την τήρηση της ορθής εφαρμογής του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου κατά του ξηληύματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, δεν θα πρέπει να συγχέονται με τις αρμοδιότητες προληπτικού και κατασταλτικού σχετικού ελέγχου από την Αρχή του ν. 3932/2011¹¹². Τούτο προκύπτει σαφώς και από μία απλή έστω ανάγνωση του μακρύ πράγματι καταλόγου βάσει του άρθρου 6 του νόμου των εποπτικών αρμοδιοτήτων των εμπλεκόμενων οργάνων, τα οποία βεβαίως ορίζεται ρη-

107. Ανωτ. υπό 15.

108. Ανωτ. σημ. 106.

109. Ανωτ. υπό 15.

110. Ανωτ. υπό 16.

111. Ανωτ. υπό 16.

112. Ελληνική FIU (ανωτ. σημ. 96).

τά ότι οφείλουν, μεταξύ άλλων, να ευρίσκονται σε διαρκή συντονισμό για την εκπλήρωση των καθηκόντων τους με την παραπάνω Αρχή καθώς και με τις αντίστοιχες αλληλοδέσμες εποπτικές αρχές¹¹³. Εκτός όμως από τον ανωτέρω τυπικό διαχωρισμό αρμοδιοτήτων, ο οποίος είναι αναγκαίος για την απρόσκοπτη λειτουργία του όλου συστήματος αντιμετώπισης του ξηληύματος στην προκειμένη περίπτωση, η κανονιστική πλευρά του οικείου ελέγχου διασπείρει αμέριμη τη σημασία και τη συνεισφορά της στην προσπάθεια κατά του σοβαρού παραβατικού φαινομένου της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές ενέργειες¹¹⁴.

Έτσι, ακολουθώντας η ΤτΕ το υπόψη νομοθετικό πλαίσιο αναφορικά με τον χρηματοπιστωτικό ειδικότερα τομέα, κινούμενη δε εντός των ευρύτερων ορίων εκπλήρωσης των εποπτικών - κανονιστικών της καθηκόντων¹¹⁵, θέσπισε και την ισχύουσα ΕΠΘ 281/2009¹¹⁶. Συνοπτικά επισημαίνεται στο σημείο αυτό ότι το ισχύον ευρύτερο Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου (ΣΕΕ) των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων στη χώρα μας οργανώνεται και σε επίπεδο ομίλου με βάση την ΠΔΤΕ 2577/2006, περιλαμβάνει δε τις Μονάδες Εσωτερικής Επιθεώρησης¹¹⁷, Διαχείρισης Κινδύνων και Κανονιστικής Συμμόρφωσης (Compliance Unit)¹¹⁸. Σημαντικό τμήμα του ΣΕΕ αποτελεί η πρόληψη και καταστολή του ξηληύματος, όπου ορίζονται συγκεκριμένες διαδικασίες και στο πεδίο των ομίλων υπό την εποπτεία της Μονάδας Κανονιστικής Συμμόρφωσης. Η αναλυτικότερη όμως εξέταση των ρυθμίσεων αυτών, ιδίως εκείνων που αφορούν στα υποκαταστήματα και θυγατρικές του εξωτερικού, ξεπερνά οπωσδήποτε τα όρια της παρούσας μελέτης.

113. Άρθρο 6 παρ. 3-8 του νόμου.

114. Χαρακτηριστικά, Verhage, *Crime Law Soc. Change* 2009, 9 επ.

115. Βλ. άρθρο 55Α ισχύοντος καταστατικού ΤτΕ (θ' έκδ., 2000: www.bankofgreece.gr). Αντιπροσωπευτικά, Ψιχομάνης, *Τραπεζικό Δίκαιο - Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, τεύχ. Ι, 2008^ο, 12 επ *Βελέντζας* (2010), 248 επ.

116. Ανωτ. σημ. 46.

117. Γ. Πάσχας, *Οι μονάδες εσωτερικής επιθεώρησης των τραπεζών και ο ρόλος τους για την αντιμετώπιση του οικονομικού εγκλήματος*, *Δελτ.ΕΕΤ*, τεύχ. 36/2004, 31 επ.

118. Ανωτ. σημ. 50. Ακόμην, Πάσχας, *Ο ρόλος των εποπτικών αρχών και η αναγκαιότητα επαρκών συστημάτων εσωτερικού ελέγχου*, *Δελτ.ΕΕΤ*, τεύχ. 25-26/2001, 61 επ *Βελέντζας* (2010), 103 επ.

Επιστρέφοντας στην ΕΠΘ 281/2009, παρατηρείται ότι η τελευταία σπεύδει από την αρχή να επαναλάβει σε επίπεδο χρηματοπιστωτικών ομίλων τα όσα ήδη περιλαμβάνονται στο άρθρο 44 παρ. 2 του νόμου¹¹⁹. Την ανάγκη δηλαδή ορισμού ενός αρμόδιου διευθυντικού στελέχους ανά ελεγχόμενη εταιρεία ως υπεύθυνου για την εν γένει τήρηση της νομοθεσίας αντιμετώπισης του ξηληύματος, που με τη σειρά του θα συνεργάζεται, συντονίζει και ανταλλάσσει πληροφορίες με τον επικεφαλής αρμόδιο για τα θέματα αυτά, ο οποίος ορίζεται στη μητρική εταιρεία του ομίλου. Το έχον την ανώτερη ευθύνη διευθυντικό στέλεχος της μητρικής εταιρείας διευκρινίζεται ότι λειτουργεί με τρόπο ανεξάρτητο εντός της Κανονιστικής Συμμόρφωσης της μητρικής και του ομίλου, χωρίς να αποκλείεται η ευχέρεια να συμπήττει το εν λόγω πρόσωπο με τον Επικεφαλής της Μονάδας Κανονιστικής Συμμόρφωσης (Chief Compliance Officer - CCO).

20. Με τον τρόπο αυτόν, ο αρμόδιος για το ξέηλυμα σε επίπεδο μητρικής εταιρείας καθώς βεβαίως και ο έχων τη συνοδική ευθύνη Επικεφαλής της Μονάδας Κανονιστικής Συμμόρφωσης, εφόσον φυσικά οι ρόλοι τους δεν συμπήττουν κατά τα προλεχθέντα, φροντίζουν σύμφωνα με τις ρυθμίσεις της ΕΠΘ 281/2009, μεταξύ άλλων, ώστε τα υποκαταστήματα και οι θυγατρικές εταιρείες του ομίλου στο εξωτερικό - εντός ή εκτός ΕΕ - να λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την πλήρη συμμόρφωση στις θεσμικές απαιτήσεις του αγώνα κατά του ξηληύματος. Αντίστοιχη είναι άλλωστε και η υποχρέωση ειδικής αναλυτικής μνείας για τα παραπάνω θέματα σε επίπεδο ομίλου, που πρέπει να γίνεται στην ετήσια έκθεση του αρμόδιου διευθυντικού στελέχους με τελικό αποδέκτη την εποπτεύουσα αρχή (ΤτΕ).

Κατά τα λοιπά, η ΕΠΘ 281/2009 στο γενικότερο πλαίσιο εξακρίβωσης στοιχείων των πελατών χρηματοπιστωτικών φορέων προβλέπει συγκεκριμένες ενέργειες για την πλήρη ταυτοποίηση συναλλασσόμενων νομικών προσώπων ή άλλων οντοτήτων που έχουν συσταθεί και είναι εγκατεστημένα εκτός Ελλάδας καθώς και στοιχείων των νομίμων εκπροσώπων τους, όπως και των ασκούντων έλεγχο επί των νομικών αυτών προσώπων ή οντοτήτων. Το ίδιο αυστηρές είναι αναλογικά και οι διαδικασίες πληροφόρησης περι-

119. Ανωτ. υπό 15.

των ατομικών στοιχείων πελατών με κατοικία εκτός της χώρας μας, που ακολουθούν το ισχύον για τους μόνιμους κατοίκους μοντέλο. Ιδιαίτερη εξάλλου προσοχή αποδίδεται μέσω της εφαρμογής πρόσθετων μέτρων ελέγχου αυξημένης δέουσας επιμέλειας¹²⁰ στην περίπτωση χρηματοπιστωτικών συναλλαγών με υπεράκτιες (εξωχώριες) εταιρείες, για τους λόγους που προαναφέρθηκαν¹²¹, όπως και προκειμένου για χώρες που δεν εφαρμόζουν επαρκώς τις συστάσεις της FATF.

21. Τέλος, με βάση την ΕΠΠΘ 290/2009¹²², μέσω δε αναγωγής στην ΕΠΠΘ 281/2009, η μη ακριβής τήρηση από τα πιστωτικά ιδρύματα των θεσμικών ρυθμίσεων για την αποτροπή του ξεπλήμματος ανάγεται σε ιδιαίτερα σοβαρή παράβαση. Επίκειστο όμως αντιμετωπίζεται η μη συνεκτίμηση των σχετικών κινδύνων με εστίαση στο συνολικό χαρτοφυλάκιο συγκεκριμένου πελάτη σε επίπεδο χρηματοπιστωτικού ομίλου. Αντίθετα, σοβαρή θεωρείται η παράλειψη της φροντίδας για εφαρμογή της νομοθεσίας αντι-ξεπλήμματος στα υποκαταστήματα, τα γραφεία αντιπροσωπείας και τις θυγατρικές πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Το ίδιο σοβαρή κρίνεται και η ανάγκη καθοδήγησης των υποκαταστημάτων και θυγατρικών εξωτερικού από το αρμόδιο διευθυντικό στέλεχος πιστωτικού ιδρυματος ως προς τη λήψη κατάλληλων μέτρων πλήρους συμμόρφωσης σχετικά με τη νομοθεσία κατά του ξεπλήμματος.

VI. Συμπεράσματα

22. Από το σύνολο των προεξετασθέντων, στο πλαίσιο δε του διαχωρισμού της αποτροπής νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, κοινώς του ξεπλήμματος, μεταξύ χρηματοπιστωτικής/χρηματοοικονομικής αφενός και ποινικής αφετέρου θεώρησης¹²³, συνάγεται σαφώς η ανάγκη καταρχάς δόμησης ενός

διαρκούς και αποτελεσματικού θεσμικού ιστού συνεργασίας στον κρίσιμο τομέα των συνδεδεμένων νομικών προσώπων¹²⁴, που συναπαρτίζουν ένα χρηματοπιστωτικό όμιλο. Το ίδιο προφανώς ισχύει για μη νομικά αυθύπαρκτες επιχειρηματικές μονάδες ενός τέτοιου ομίλου, όπως είναι τα υποκαταστήματα¹²⁵. Αν πάντως η παραδοχή αυτή μοιάζει οιονεί αυτονόητη υπό εθνική σκοπιά, καθίσταται επιτακτικότερη προβαλλόμενη σε διασυννοριακή διάσταση, όπως συμβαίνει πλέον κατά κανόνα με τους σύγχρονους χρηματοπιστωτικούς ομίλους¹²⁶. Αρα, το αντίστοιχα υπάρχον σήμερα νομικό οπλοστάσιο στο ενωσιακό ειδικότερα πεδίο, παρά τις αναμφίβολες στέλεις του¹²⁷, φαίνεται να είναι στραμμένο προς τη σωστή κατεύθυνση, στοχεύοντας στη συνεχή ενδυνάμωση των κανόνων εσωτερικού- ευρύτερα ελέγχου των επισκοπούμενων ομίλων, με αιχμή του δόρατος τη δρόση των οικείων Μονάδων Κανονιστικής Συμμόρφωσης¹²⁸. Η τελευταία αυτή παρατήρηση άλλωστε αποκτά γενικότερο ουσιαστικό νόημα, δεδομένου ότι υιοθετείται ανεπιφύλακτα και πέραν των ορίων της ΕΕ ως τμήμα της διεθνούς πλέον χρηματοπιστωτικής εποπτείας υπό τη σκέπη της γνωστής Επιτροπής της Βασιλείας¹²⁹.

Από την άλλη βέβαια πλευρά, οι παραπάνω διαπιστώσεις δεν θα μπορούσαν να αποδώσουν καρπούς απέναντι στην ταχέως διογκούμενη διεθνή οργανωμένη εγκληματικότητα και τα ποιοτικά εξελιχόμενα χαρακτηριστικά της¹³⁰, εφόσον οι προσπάθειες αντι-ξεπλήμματος των επί μέρους φορέων του χρηματοπιστωτικού συστήματος δεν είχαν τον κατάλληλο αποδέκτη και πε-

124. Άλλως, συνδεδεμένων επιχειρήσεων, ανωτ. σημ. 78, 80-81, 92, 103. Επίσης, ανωτ. υπό 8-13, 15-18, 20-21.

125. Ανωτ. σημ. 59, 61-62, 64, 71-72, 76-77, 80-81, 90, 100, 104. Ακόμη, ανωτ. υπό 12, 16, 18, 20-21.

126. Ανωτ. σημ. 4, 59. Επίσης, ανωτ. υπό 9.

127. Επιδικαστικά, Γκάρτσος, ΧρηΔικ 2009, 218.

128. Ανωτ. σημ. 50, 117-118. Ακόμη, ανωτ. υπό 18-21.

129. Ανωτ. σημ. 38-39, 70. Πρόσφατα, R. Vabres, Le système européen de supervision: état des lieux et perspectives, R.D.B.F., no 1/2010, 27 επ' Ο ίδιος, La réforme du système européen de surveillance financière: les pouvoirs des autorités européennes de surveillance, R.D.B.F., no 2/2011, 19 επ' A-C. Müller, La réforme du système européen de surveillance financière: organisation et fonctionnement des autorités européennes de surveillance, R.D.B.F., no 2/2011, 17 επ.

130. Ανωτ. σημ. 1-3, 5-7, 9, 11, 17. Ακόμη, ανωτ. υπό 7.

120. Άρθρο 19 επ του νόμου.

121. Ανωτ. υπό 3.

122. Ανωτ. σημ. 49.

123. Ανωτ. σημ. 8 καθώς και υπό 3-4. Τελευταία νομοθετική πρωτοβουλία στο ποινικό πεδίο, η θέσπιση του π.δ. 9/2011 (ΦΕΚ/Α/24/21.2.2011) για τη σύσταση, οργάνωση και λειτουργία Υπηρεσίας Οικονομικής Αστυνομίας και Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος. Το άρθρο 3 παρ. 2, περ. β' του εν λόγω π.δ. αφορά στο ξέπλημα, ενώ η διάταξη του άρθρου 6 περ. η' διευκολύνει, μεταξύ άλλων, τη συνεργασία των αρμόδιων αστυνομικών αρχών και με την ελληνική FIU.

ραπτέρω συντονιστή σε συνολική βάση. Αυτόν ακριβώς τον ρόλο διαδραματίζουν οι εθνικές Αρχές Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας (FIUs), υπό την ανώτατη καθοδήγηση της FATF¹³¹. Με τον τρόπο αυτόν, το χρηματοπιστωτικό σύστημα επιδιώκει να παραταχθεί με αντίστοιχες θεσμικές υποδομές και δράσεις απέναντι στη βεντάλια του διεθνούς εγκλήματος, αναπόσπαστο συστατικό του οποίου αποτελεί το οργανωμένο ξέπλυμα του πακτωλού των παρανόμως κτηθέντων εσόδων.

23. Έτσι, το κυνήγι μεταξύ νομιμότητας και εγκλήματος καλά κρατεί, με νέα συνεχώς επεισόδια να εμπλουτίζουν, αλλιά και να φωτίζουν τις ιδιαίτερες πτυχές αυτού του ιδιότυπου *bras de fer*, όπως συμβαίνει για παράδειγμα τα τελευταία χρόνια με την αυξανόμενη εμπλοκή της φοροδιαφυγής ως βασικό αδίκημα συνδεδεμένο με το ξέπλυμα τόσο σε εθνικό, όσο και διεθνοποιημένο επίπεδο¹³². Εκείνο πάντως που θα πρέπει ειδικότερα να προσεχθεί στην προσπάθεια καταπολέμησης του ξεπλύματος από το χρηματοπιστωτικό σύστημα, πέραν της αυτονόητης ενίσχυσης του εσωτερικού ελέγχου καθώς και της αμεσότερης συνεργασίας μεταξύ εθνικών FIUs αφενός και FATF αφετέρου, είναι η ανάγκη διαρθρωτικής αναβάθμισης των συστημάτων πληροφορικής σε σχέση κυρίως με τον έγκαιρο και αποτελεσματικό εντοπισμό ύποπτων κινήσεων ξεπλύματος¹³³. Πράγματι, στην εποχή της εντυπωσιακής διεύρυνσης της ηλεκτρονικής τραπεζικής (*e-banking*) καθώς και της διαρκώς μεγαλύτερης διευκόλυνσης μεταφοράς κεφαλαίων με ηλεκτρονικά μέσα παγκοσμίως, ιδίως δε εντός ΕΕ¹³⁴, θα ήταν περίπου αφελές να πιστεύει κάποιος ότι η αντιμετώπιση του ξεπλύματος μπορεί να αποβεί αποτελεσματική επαναπαυόμενη σε διαφορετική βάση. Τούτο καθίσταται επιτακτικότερο σε επίπεδο βεβαίως λειτουργίας χρηματοπιστωτικών ομίλων, όπου ο συνεχής στην ουσία τεχνολογικός εκσυγχρο-

σμός και η επέκταση των πληροφοριακών συστημάτων σε σχέση με τον συναλλακτικό - πελατειακό κύκλο εμφανίζεται ως μονόδρομος. Η σύγχρονη άληωστε ευρύτερη τάση στο πλαίσιο καταπολέμησης του ξεπλύματος κινείται σταδιακά προς την όλο και αμεσότερη εμπλοκή καθώς και εθνική - επί του παρόντος - ενδοεπικοινωνία των ηλεκτρονικών συστημάτων συναλλαγών σε πιστωτικά ιδρύματα, κρατικές και λοιπές εποπτικές αρχές, γεγονός που από μόνο του δημιουργεί την ανάγκη ευθυγράμμισης των οικείων συστημάτων.

Σε εθνικό εξάλλου καθώς και διεθνές πεδίο εκείνο που θα διευκόλυνε αποφασιστικά την αντιμετώπιση του ξεπλύματος είναι η βαθμιαία εγκαθίδρυση ενιαίων εποπτικών αρχών για τον χρηματοπιστωτικό και χρηματοοικονομικό τομέα, λόγω της ούτως ή άλλως σύνθετης πλέον λειτουργίας των σύγχρονων αγορών, παράλληλα δε της διαπιστωμένης συνδυαστικής αξιοποίησης αυτής της οικονομικής πραγματικότητας από το διεθνές οργανωμένο έγκλημα για την εντατικοποίηση του ξεπλύματος. Πρόκειται για ήδη παλαιότερο αίτημα που έχει διατυπωθεί για εποπτικούς μεν λόγους¹³⁵, το οποίο όμως κάθε άλλο παρά αδιάφορο εμφανίζεται με την πόροδο των ετών στον αγώνα κατά του ξεπλύματος. Παρόμοια τυχόν εξέλιξη θα βοηθούσε άληωστε καθοριστικά και προς την κατεύθυνση αυστηροποίησης των πολιτικών ελέγχου εντός των χρηματοπιστωτικών ομίλων, με γενικότερο εποπτικό όφελος σε εθνικό, ενωσιακό και διεθνές επίπεδο. Ταυτόχρονα, μια τέτοια κίνηση θα μπορούσε να θωρακίσει αποτελεσματικότερα τους τραπεζικούς φορείς σε ενοποιημένη ιδίως

131. Ανωτ. σημ. 14, 18, 20, 42, 44-45, 51, 63, 74, 95-96, 102, 112-113. Επίσης, ανωτ. υπό 5, 8-10, 15, 17-20.

132. Ανωτ. σημ. 9. Βλ. και άρθρο 3, ιν' v. 3691/2008.

133. Χαρακτηριστικά, *Demetis* (2010), 36 επ, 97 επ.

134. Ανωτ. υπό 1 και σημ. 36-37, 93. Ακόμη, *Δούβληκ*, Χρ.ΙΔ 2005, 962, 964 επ, 968 *Ο ίδιος* (2008), 1089 επ· *Ο ίδιος*, ΔΕΕ 2009, 764 επ, με εκτενή σχετική βιβλιογραφία.

135. Επιλεκτικά, *Δ. Τσιμπανούλης*, Η προβληματική της δημιουργίας ενιαίας εποπτικής αρχής του χρηματοπιστωτικού τομέα στην Ελλάδα, *ΕΤΡΑΕΧΡΔ* 2007, 337 επ· *Δούβληκ* (2003), 158, 245· *Βενιέρης* (2006), 28 επ, 306 επ· *Ζαββός*, Η πολιτική της ΕΕ για τις τράπεζες και τις κεφαλαιαγορές, σε: *Ζαββός/Αυγερινός* (2007), 27 επ, 33 επ, 37· *Αυγερινός*, Η «επιτροπολογία» στη ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, σε: *Ζαββός/Αυγερινός* (2007), 51 επ, 59 επ· *Γρωτάκη*, Χρ.Δικ 2010, 182· *Π. Σταϊκούρας*, Η αρχιτεκτονική της χρηματοοικονομικής εποπτείας μετά την κρίση: τάσεις και προοπτικές για την Ελλάδα, ΝοΒ 2011, 242 επ. Ακόμη, *A. Georgosouli*, The revision of the FSA's approach to regulation: an incomplete agenda?, *J.B.L.* 2010, 599 επ· *Arora*, *J.B.L.* 2010, 686 επ· *Vabres*, *R.D.B.F.*, no 1/2010, 27 επ. Ευρύτερα, ανωτ. υπό 7.

ομιλική βάση και από πλευράς προληπτικής ε-
ποπτείας¹³⁶, στη δύσκολη μάλιστα παγκόσμια
οικονομική συγκυρία που βιώνουμε, με εξόχως

αρνητικές επιπτώσεις ειδικότερα στη χώρα μας,
αλλά και ενδιαφέρουσες επιστημονικά προε-
κτάσεις στο δίκαιο¹³⁷.

136. Ανωτ. σημ. 54, 70.

137. Για τη διαδραστική σχέση παγκόσμιος οικονομικής
κρίσης και δικαίου, Δούβλης (2010), 88, σημ. 275, με ευ-
ρεία βιβλιογραφία. Ακόμη, Ψυχομένης (2009³), 393 επ
Γέμτος, Οικονομικές κρίσεις και δίκαιο, σε: *Σύνδεσμος Ελ-
ληνών Εμπορολόγων* (19^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορι-
κού Δικαίου), Το εμπορικό δίκαιο και η οικονομική κρίση,
2010, 3 επ Γ. Τριανταφυλλιάδης, Ευθύνη για πρόκληση
αφερεγγυότητας - εταιρικό και πτωχευτικό δίκαιο, σε:
Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορολόγων (2010), 325 επ Α.
Σπυρίδωνος, Η νομοθετική ευελιξία στην ΑΕ και η οικονο-
μική κρίση, σε: *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορολόγων*
(2010), 369 επ.